

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

**Raport
z Wojewódzkiego Programu
Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych
i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu
Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań
na Rzecz Zatrudniania Osób
Niepełnosprawnych
za 2017r.**

Kielce, 2018r.

Spis treści

1 Wstęp.....	3
2. Metodologia badania.....	5
3 Zmniejszanie zjawiska wykluczenia społecznego i dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami.....	8
3.1. Skala oraz dynamika zjawiska niepełnosprawności w województwie świętokrzyskim.....	9
3.2. Orzekanie o niepełnosprawności: Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności.....	9
3.3. Orzekanie o niepełnosprawności: Zakład Ubezpieczeń Społecznych.....	18
3.4. Orzekanie o niepełnosprawności: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.....	20
3.5. Przyczyny powstawania niepełnosprawności.....	21
4. Wsparcie inkluzji i funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami.....	24
4.1. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez samorządy: gminne.....	25
4.2. powiatowe.....	27
4.3. województwa	32
4.4. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.....	34
4.5. Zaplecze instytucjonalne dla osób z niepełnosprawnościami.....	36
4.6. Dostęp oraz działalność instytucji kulturalno – oświatowych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.....	38
5. Podnoszenie poziomu aktywności zawodowej oraz polityka równych szans osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.....	42
5.1. Poziom i struktura bezrobocia osób niepełnosprawnych.....	43
5.2. Zadania samorządów powiatowych z zakresu rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami	48
5.3. Zadania samorządu województwa z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.....	51
5.4. Zadania Oddziału Świętokrzyskiego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z zakresu rehabilitacji zawodowej osób Niepełnosprawnych.....	53
5.5. Chroniony rynek pracy.....	53
6. Rehabilitacja i profilaktyka medyczna osób z niepełnosprawnościami.....	54
6.1. Zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczno – pomocniczy.....	59
7 Podnoszenie poziomu wykształcenia efektem rozwoju i dostosowania systemu edukacji do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami.....	63
7.1. Wykształcenie osób z niepełnosprawnościami.....	67
7.2. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniom z niepełnosprawnościami...69	
7.3. kultura, kultura fizyczna i turystyka osób z niepełnosprawnościami.....	72
8. Współpraca i partnerstwo elementem systemu wsparcia środowiska osób z niepełnosprawnościami.....	73
9. Posumowanie.....	79

I. Wstęp

Spośród występujących problemów społecznych obecnych czasów jednym z ważniejszych jest zjawisko niepełnosprawności. Stanowi ono cechę w sposób istotny różnicującą jednostki i grupy. Osoby o ograniczonej sprawności są narażone na dyskryminację, wykluczenie społeczno - gospodarcze oraz polityczne. Dodatkowo waga systemu zabezpieczenia społeczno-ekonomicznego osób niepełnosprawnych wzrasta wraz z procesem starzenia się ludności.

Zadaniem władzy publicznej różnego szczebla w Polsce jest formułowanie polityki publicznej zorientowanej na rozwiązywanie problemów społeczeństwa wynikających z niepełnosprawności. System zabezpieczenia społecznego powinien być nakierowany na aktywizację społeczną tej grupy osób, musi tym samym uwzględniać specyfikę ich potrzeb i nastawień tak, aby były one zdolne w pełni korzystać z oferowanych rozwiązań systemowych i współpracować z instytucjami powołanymi do ich wspomaganie.

W tym rozumieniu polityka ta stanowi „bodźce aktywizacyjne obecne w różnych konfiguracjach między jednostkami i grupami oraz między instytucjami (podmiotami polityki społecznej) rozumianymi jako producenci oraz dostawcy usług”, jak również „idee przewodnie, wskazywane cele i postulaty, ale także (przede wszystkim) praktyczna strona wdrażania tych idei w życie”.¹

Wśród podmiotów zobowiązanych do świadczenia pomocy społecznej główna rola przypada administracji samorządowej, szczególnie gminie i powiatowi. Pozostałe szczeble samorządu oraz administracja rządowa kierują się zasadą pomocniczości, tzn. ściśle interpretują wynikające z ustawy o pomocy społecznej zadania własne².

Z uwagi na fakt, że samorząd województwa działa jako koordynator i inicjator zadań w obszarach polityki społecznej - w oparciu o programy o zasięgu regionalnym wyznacza także kierunki polityki społecznej prowadzonej przez samorządy wszystkich szczebli regionu.

Dlatego też jednym z zadań systemu polityki społecznej realizowanej przez samorząd województwa jest rozpoznanie i zdiagnozowanie problemu, opracowanie programu naprawczego oraz inicjowanie działań podmiotów publicznych, które

¹ D. Kubicki, Ubóstwo i wykluczenie społeczne osób starszych. Ekspertyza przygotowana w ramach projektu „EA PN Polska – razem na rzecz Europy Socjalnej”, 2016r.

² Marcin Garbat, Dr Maria Agnieszka Paszkowicz Polski system zabezpieczenia społecznego osób Niepełnosprawnych, Zielona Góra 2010.

pozwołyby na włączenie osób z niepełnosprawnościami w główny nurt różnych obszarów życia społecznego.

Posiadanie dobrze sformułowanej polityki i planu jej wdrażania jest warunkiem koniecznym do tego, aby polityka ta była skutecznie realizowana, bez względu na jej zakres terytorialny.

Wojewódzki Program Programu Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych na lata 2014 -2020 powstał w odpowiedzi na potrzebę zapewnienia niepełnosprawnym mieszkańcom regionu świętokrzyskiego podstawowych warunków do samodzielnego i czynnego uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym.

Do opracowania Programu zobowiązuje Samorząd Województwa również art. 35 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018.511 t.j.)

Uchwałą Nr XLII//746/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 kwietnia 2014r. został przyjęty „Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020”.

Wdrażanie założeń Programu wymaga skoordynowania wielu działań do których należy zaliczyć monitoring czyli stały i systematyczny proces zbierania oraz analizowania wyselekcjonowanych danych ilościowych i jakościowych, który pozwala na opisanie aktualnego stanu realizacji Programu. Regularne, cykliczne przeprowadzanie monitoringu jest niezbędne do efektywnej realizacji zapisów programu, ponadto wskazuje na kształtujące się aktualnie postępy w realizacji Programu, a także czy zakładane rezultaty są osiągnięte zgodnie z wcześniej założonym planem.

Celem Raportu jest analiza działań wdrażanych w analizowanym okresie tj. w 2017 roku w regionie przez realizatorów programu.

II. Metodologia badania.

„Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020” jest dokumentem o charakterze planistycznym w zakresie kreowania polityki na rzecz kształtowania procesu aktywizacji społecznej i zawodowej, edukacji, rehabilitacji oraz integracji osób z niepełnosprawnościami.

Program został opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w 2014r. Warunkiem efektywności działań zawartych w Programie jest skoordynowana współpraca pomiędzy samorządami poszczególnych szczebli, instytucjami rynku pracy, organizacjami pozarządowymi, instytucjami angażującymi partnerów społecznych poszczególnych sfer życia społecznego.

Wśród realizatorów programu wiodącą rolę przypisano Samorządowi Województwa, którego zadania w tym obszarze realizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Realizatorami programu są również:

- administracja samorządowa i jej jednostki organizacyjne,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- organizacje pozarządowe działające na rzecz niepełnosprawnych,
- organizacje pracodawców osób niepełnosprawnych,
- szkoły i uczelnie,
- publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej,
- administracja rządowa,

Realizacja programu wymaga współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, a także organizacjami pozarządowymi. Efekty jego realizacji przełożą się na zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym, a także zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej dla osób niepełnosprawnych oraz wzrost poziomu wykształcenia.

Program powstał w oparciu o wymianę doświadczeń i konsultacje powołanego Zespołu specjalistów z obszaru pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, ochrony zdrowia oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych.

W dokumencie został określony cel strategiczny zdefiniowany jako:

Stworzenie warunków umożliwiających poprawę sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych.

Cel główny osiągnięty zostanie poprzez realizację pięciu celów operacyjnych:

Wykres nr 1. Cel strategiczny i cele operacyjne programu.

W ramach w/w celów zostały określone oraz wyznaczone działania, realizacja których wpłynie na poprawę efektywności systemu wsparcia, aktywizacji i inkluzji społeczno-ekonomicznej osób z niepełnosprawnościami.

Aby wdrażanie oraz realizacja „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020” była skuteczna konieczne jest prowadzenie systematycznego monitoringu, polegającego na kontroli jakościowych i ilościowych wskaźników określonych w Programie. Ocena realizowanych działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych pozwoli na bieżące śledzenie stopnia ich wykonania oraz wprowadzenie w przypadku stwierdzenia istotnych

zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez np.: zmianę regulacji prawnych czy też narastanie zjawisk społecznych, ewentualnych korekt lub zmian w Programie.

Ocena programu nastąpiła w oparciu o zasadę współpracy z zainteresowanymi partnerami. Monitoring obejmuje takie działania, jak:

- zbieranie danych dotyczących realizacji celu strategicznego oraz operacyjnych,
- prowadzenie analiz jakościowych i ilościowych wybranych wskaźników,
- przygotowywanie corocznych raportów z realizacji programu obrazujących stopień jego wdrożenia.
- planowanie zmian w programie.

Jako narzędzie badawcze zastosowano kwestionariusz ankiety opracowany na potrzeby monitoringu programu. Kwestionariusze ankiety zostały skonstruowane adekwatnie do rodzaju zadań realizowanych przez poszczególne jednostki pomocy i integracji społecznej. Adresatami ankiet były ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie z terenu regionu świętokrzyskiego. Ankiety zostały wysłane łącznie do 116 jednostek, w tym do 102 ośrodków pomocy społecznej oraz 14 powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Źródłem informacji do opracowania raportu były także dane udostępnione z następujących instytucji: Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddziału Świętokrzyskiego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Oddziału Świętokrzyskiego Narodowego Funduszu Zdrowia, Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego, Świętokrzyskiego Kuratorium Oświaty.

Raport z monitoringu wdrażania w roku 2017 „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020” stanowi zbiór danych zarówno policzalnych, jak i niepoliczalnych przedstawiających najważniejsze inicjatywy oraz przedsięwzięcia podjęte przez realizatorów w zakresie szeroko rozumianej inkluzji społecznej osób z niepełnosprawnościami. Jest bazą licznych informacji dotyczących kondycji społecznej regionu, wskazuje także obszary deficytów, ale również obszary efektywnej interwencji służb pomocy i integracji społecznej w działaniach na rzecz podnoszenia jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców regionu świętokrzyskiego.

III. Zmniejszanie zjawiska wykluczenia społecznego i dyskryminacji niepełnosprawnych.

Funkcjonuje wiele definicji zjawiska wykluczenia społecznego, definicja przyjęta w dokumencie „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski” stanowi, że to: *brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływu i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich*. W większości definicji wykluczenie społeczne jest określane w kategoriach niemożności uczestniczenia w istotnych aspektach życia społecznego, gospodarczego, politycznego i kulturalnego danego społeczeństwa. Ponadto nieuczestniczenie to nie jest wynikiem wyboru jednostki lecz przeszkód, jakie ona napotyka.³

Jest więc to zjawisko wielowymiarowe oznaczające utrudnienie lub całkowitą niemożność uczestniczenia w różnych aspektach i obszarach życia i aktywności. To brak dostępu do zasobów, instytucji i dóbr, ograniczenie praw społecznych i deprivacja potrzeb.

Wykluczenie może dotyczyć różnych grup społecznych. Szczególnie narażone na to zjawisko są osoby bezrobotne, uzależnione, z niepełnosprawnościami, rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji ekonomicznej czy grupy dotknięte niekorzystnymi procesami związanymi z rozwojem i przemianami społecznymi.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu stanowi podstawowe zadanie współcześnie pojmowanej polityki społecznej szczebla regionalnego, krajowego jak i Unii Europejskiej. Ze względu na złożoność zjawiska wykluczenia, działania mające na celu pomoc osobom wykluczonym społecznie prowadzone muszą być wielotorowo, przy zaangażowaniu wielu podmiotów i instytucji.

W Polsce funkcjonuje wieloszczeblowy i wielosektorowy system instytucji publicznych: administracji rządowej, samorządowej, jak i III sektora świadczących wsparcie dla osób wykluczonych, w tym z niepełnosprawnościami. W założeniach swoim zakresem działań obejmować powinien praktycznie wszystkie sfery życia osób z niepełnosprawnościami. Analiza danych zebranych w niniejszym raporcie wskazuje, iż pojawiają się luki, które niejednokrotnie skutkują niewystarczającym poziomem wsparcia i występowaniem licznych problemów w integracji osób z niepełnosprawnościami. W rozdziale 3.1. dokonana została diagnoza skali niepełnosprawności oraz charakterystyka

³ Por. J. Nogowski „Wykluczenie społeczne w kontekście ubóstwa i bezdomności”. Civitas et lex 2015/1(5).

istniejącego systemu wsparcia i przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego w regionie.

3.1. Skala oraz dynamika zjawiska niepełnosprawności w województwie świętokrzyskim.

Na potrzeby opracowania raportu obejmującego 2017 rok poddano analizie dane pozyskane z następujących instytucji orzekających o niepełnosprawności:

- Powiatowe Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

W tej części raportu przeprowadzono analizę liczebności i charakterystyki populacji osób z niepełnosprawnościami, ocena struktury niepełnosprawności i najczęstszych przyczyn wydawania orzeczeń w regionie świętokrzyskim. Ponadto na podstawie danych pozyskanych z Narodowego Funduszu Zdrowia dokonano oceny poziomu dostępności do świadczeń rehabilitacyjnych.

Należy zaznaczyć, iż w oparciu o istniejące zasoby danych niezwykle trudne jest precyzyjne określenie liczebności populacji osób z niepełnosprawnościami. Wynika to z uwagi na fakt, iż nie są prowadzone kompletne i jednolite statystyki niepełnosprawności oraz w systemie prawnym istnieje kilka niezależnych od siebie instytucji orzekających o niepełnosprawności.

Sporządzona diagnoza nie odzwierciedla w pełni zjawiska niepełnosprawności w regionie, nie mniej stanowi próbę rozeznania oraz wskazania nurtów i tendencji w zakresie występowania niepełnosprawności wśród mieszkańców województwa Świętokrzyskiego.

3.2. Orzekanie o niepełnosprawności: Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Postępowanie orzecznicze, służące ustaleniu niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności jest dwuinstancyjne. O niepełnosprawności orzekają powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako pierwsza instancja oraz wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako druga instancja.

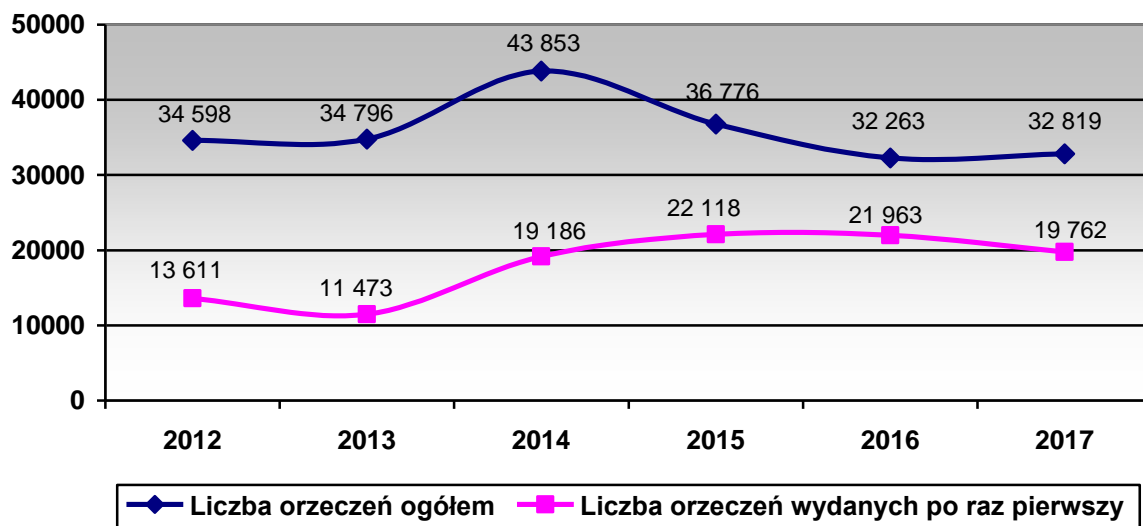
Zgodnie z ustawą z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2018.511 t.j.) wyróżniamy trzy stopnie niepełnosprawności:

- lekki,
- umiarkowany
- znaczny.

W regionie świętokrzyskim funkcjonuje 12 powiatowych zespołów ds. orzekania o niepełnosprawności, przy czym Zespół w Busku Zdroju realizuje zadania na rzecz mieszkańców powiatu buskiego oraz kazimierskiego; zaś Zespół w Opatowie – na rzecz mieszkańców powiatu opatowskiego i staszowskiego.

Wskaźnikami poddanymi szczegółowej analizie są: liczba orzeczeń o niepełnosprawności ogółem i pierwszorazowych wydanych w roku 2017.

Wykres nr 2 Liczba wydanych orzeczeń ogółem i pierwszorazowych dla osób w wieku 16 lat i więcej w latach 2012 -2017.

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

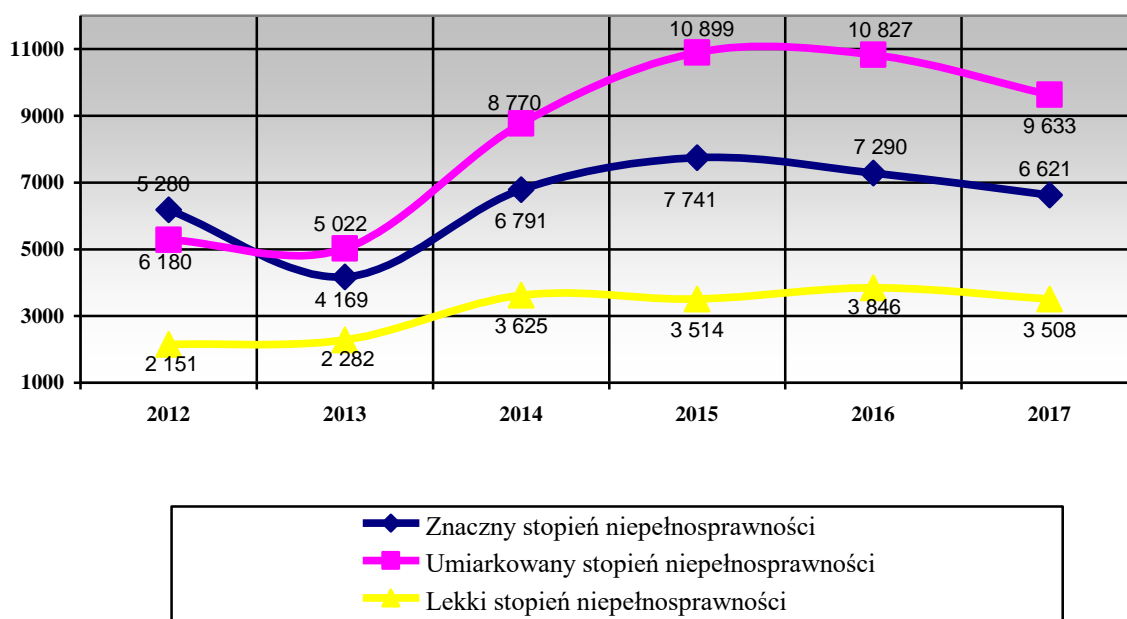
Struktura orzeczeń o niepełnosprawności charakteryzowała się wyhamowaniem tendencji spadkowej z lat 2014-2016. **oraz spadkiem liczby wydanych orzeczeń pierwszorazowych. W przypadku liczby orzeczeń ogółem na przestrzeni 2016 i 2017 okresu odnotowano wzrost wynoszący niespełna 2%, natomiast w przypadku orzeczeń pierwszorazowych nastąpiło zmniejszenie na poziomie 10%.**

Ważnym wskaźnikiem obrazującym zjawisko niepełnosprawności jest wskaźnik orzeczeń o odmowie ustalenia stopnia niepełnosprawności. Wskaźnik ten wzrósł istotnie na przestrzeni lat 2016 i 2017 z wartości 0,16 do 1,46.

Analiza liczby pierwszorazowych orzeczeń o niepełnosprawności wydanych przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności wskazuje na trend zmniejszający.

Analiza liczby orzeczeń pierwszorazowych w ujęciu poszczególnych stopni wskazuje na spadek liczebności w każdej z grup. Niezmiennie, najwięcej orzeczeń wydano o zaliczeniu do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności - prawie 49% (9.633) ogółu orzeczeń pierwszorazowych. W tej grupie także odnotowano największy spadek liczebności wyrażony bezwzględną wartością – 1.194 jak i procentową: - 11%. Drugą grupę pod względem liczebności stanowiły orzeczenia o zaliczeniu do znacznego stopnia niepełnosprawności – 6.621 tj. 9,1% ogółu; w tym przypadku również wystąpił spadek – minus 669 orzeczeń tj. 9,1%. Niezmiennie najmniej liczną grupę stanowiły orzeczenia pierwszorazowe o lekkim stopniu niepełnosprawności – 8,7% ogółu tj. 3.508, w tym przypadku również nastąpiła redukcja o 8,7% tj. 338 orzeczeń. Wykres nr 3 obrazuje sytuację.

Wykres nr 3 Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych po raz pierwszy przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia wg. stopnia niepełnosprawności.

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

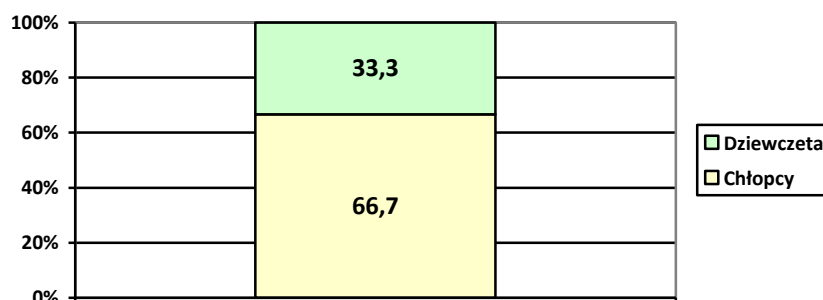
Analizując dane w szerszym horyzoncie czasowym – obejmującym lata 2012 -2017 należy wykazać, że lata 2013-2015 charakteryzowały się wzrostem liczby orzeczeń pierwszorazowych o niepełnosprawności każdego ze stopni. Natomiast minione lata jednoznacznie wskazują na odwrócenie tego trendu.

Wśród osób powyżej 16 roku życia po raz pierwszy ubiegających się o orzeczenie o niepełnosprawności niezmiennie przeważały kobiety – stanowiąc nieznacznie ponad 50% ogółu. Analizując dane w zakresie liczby orzeczeń pierwszorazowych wynika, iż zdecydowaną większość stanowiły osoby niepracujące – 83%. Dokonując porównania z

danymi za rok 2016 wynika, iż nastąpiło 1% zwiększenie liczby osób niepracujących, posiadających ustalone po raz pierwszy orzeczenie o niepełnosprawności.

Natomiast wśród ogólnej liczby dzieci 4.820, którym po raz pierwszy orzeczono niepełnosprawność w 2017r. dominowali chłopcy – 66,7% (tj. 3.215 osób).

Wykres nr 4 Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia wg. płci.

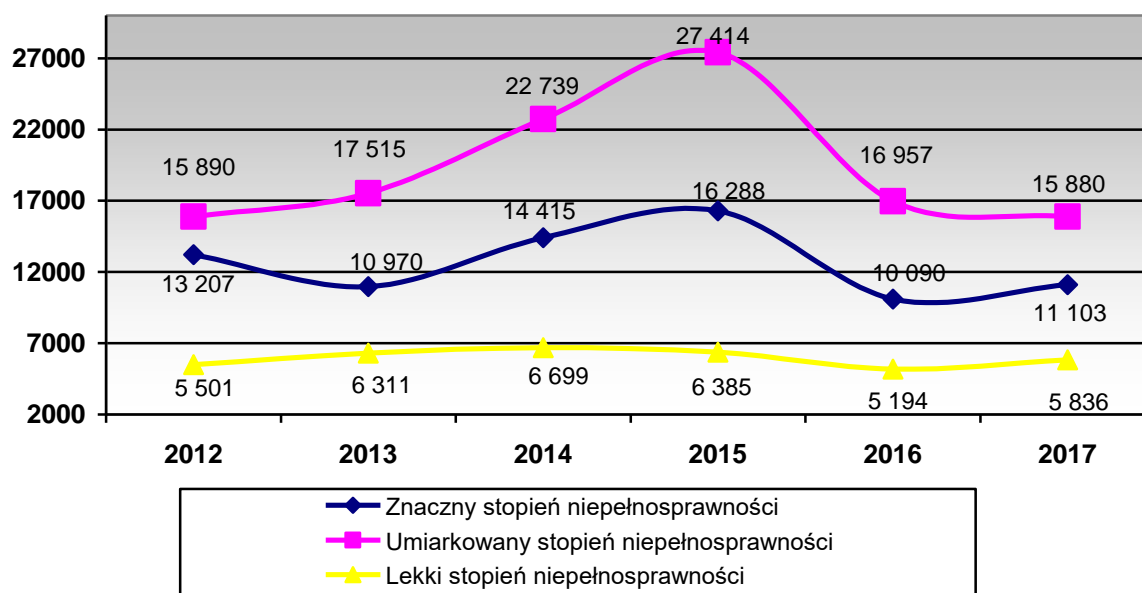
Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Prezentowane dane z zakresu wszystkich wydanych orzeczeń dla osób powyżej 16 roku życia z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności obejmują lata 2012 – 2017, co pozwala na obserwację dynamiki procesu. Dane wskazują, iż do roku 2015 utrzymywał się stopniowy - wzrostowy trend liczby wydanych orzeczeń o niepełnosprawności. Natomiast dane za rok 2016 wskazują na znaczne zmniejszenie liczby orzeczeń. Rok 2017 wskazuje na utrzymanie poziomu z roku 2016.

W 2017r. dominowały orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – 15.880 orzeczeń, co stanowi 48% ogółu, następnie orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – 11.103 tj. 33% ogółu. Najmniej liczną grupą orzeczeń były orzeczenia o lekkim stopniu niepełnosprawności – 5.836 tj. 19% ogółu.

Dynamikę liczby poszczególnych grup orzeczeń obrazuje wykres.

Wykres nr 5 Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych w latach 2012-2017 przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności dla osób w wieku 16 lat i więcej.

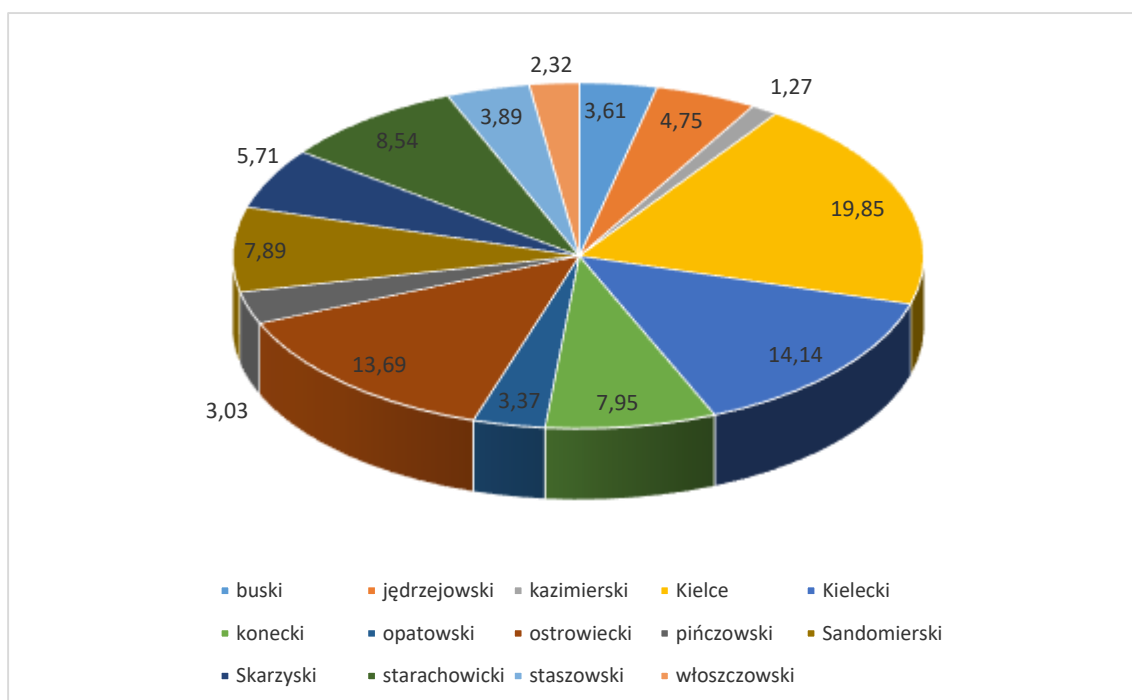

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Analizie porównawczej poddano również orzeczenia wydane przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób przed 16 rokiem życia. Liczba orzeczeń o niepełnosprawności dla osób przed 16 rokiem życia uległa zwiększeniu na przestrzeni 2016 i 2017r. W roku 2017 liczba orzeczeń o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych wydanych osobom do 16 roku życia wyniosła 4.820 i była wyższa o 5% niż w roku 2016. Niewątpliwie duży wpływ na sytuację miał niski – wynoszący 0,4% odsetek odmów dot. ustalenia stopnia niepełnosprawności oraz 17% wskaźnik niezaliczenia do osób niepełnosprawności.

Ważnym wskaźnikiem obrazującym zjawisko niepełnosprawności wśród osób powyżej 16 roku życia jest analiza jego natężenia w ujęciu terytorialnym. Dane dotyczące natężenia zjawiska niepełnosprawności wskazują niezmiennie od lat, iż największy odsetek dorosłych osób z niepełnosprawnościami zamieszkiwał miasto Kielce –19,85% i powiat kielecki – 14,14%, w dalszej kolejności uplasował się powiat ostrowiecki – 13,69% zaś najmniejszy powiat kazimierski – 1,27% oraz włoszczowski – 2,23%. Należy zaznaczyć, iż na przestrzeni 2016 i 2017r. największy wzrost liczby dorosłych osób niepełnosprawnych odnotowano w powiecie starachowickim 1,52% , zaś zmniejszenie w powiecie ostrowieckim – minus 0,8%.

Wykres 6. Natężenie zjawiska niepełnosprawności wśród osób dorosłych w ujęciu powiatowym.

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Natomiast w przypadku osób do 16 roku życia największy odsetek dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami zamieszkiwało miasto Kielce – 19,3% (w 2016r. - 20,77%) oraz powiat Kielecki – 12,26% (w 2016r.- 13,21%), zaś najniższy w powiatach: kaźmierskim 1,33% oraz ostrowieckim 3,51% ogółu niepełnosprawnych dzieci i młodzieży. Poniższa tabela obrazuje sytuację:

Tabela 1. Osoby do 16 roku życia w regionie w ujęciu powiatowym.

Powiat	Liczba niepełnosprawnych	Udział procentowy
Buski	291	6,04
Jędrzejowski	390	8,10
Kazimierski	555	1,33
Kielce	929	19,30
Kielecki	589	12,24
Konecki	303	6,29
Opatowski	425	8,83
Ostrowiecki	169	3,51
Pińczowski	243	5,05

Sandomierski	383	7,96
Skarżyski	359	7,46
Starachowicki	312	6,48
Włoszczowski	421	8,75

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Największe zmiany w zakresie liczby dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami na przestrzeni lat 2016 i 2017 odnotowano w powiatach ostrowieckim i opatowskim odpowiednio zmniejszenie na poziomie 4,97% oraz zwiększenie o 4,17%.

Jedną z ważniejszych cech określających zbiorowość osób niepełnosprawnych jest płeć i wiek. Tabela nr 1 przedstawia informacje o rozkładzie cechy płci w orzecznictwie osób powyżej 16 roku życia.

Tabela 2 Liczba osób legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności wg. płci w 2017r.

Płeć	Liczba bezwzględna	Udział procentowy
Mężczyźni	16.213	49,4
Kobiety	16.606	50,6
Razem	32.819	100

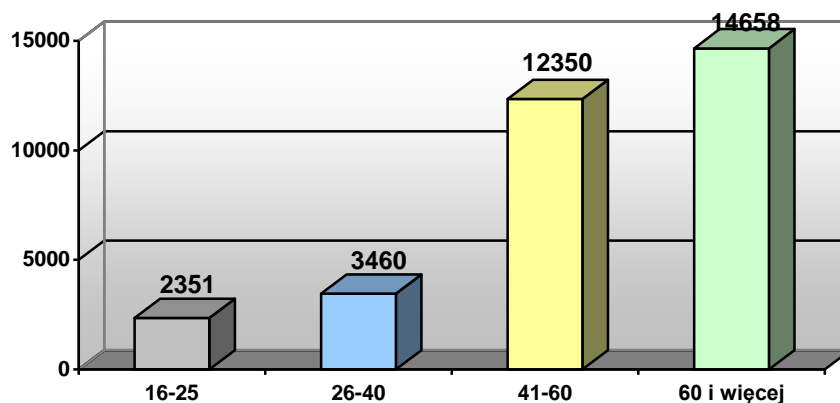
Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

W 2017r. nieznacznie uległa zmianie proporcja w zakresie liczby wydanych orzeczeń dla kobiet i mężczyzn. Odsetek kobiet w populacji osób niepełnosprawnych zmalał. Kobiety stanowiły 50,6% (w 2016r. - 51,7%) ogółu osób niepełnosprawnych orzeczonych przez Powiatowe Zespoły Województwa Świętokrzyskiego. Odsetek mężczyzn wzrósł i wyniósł 49,4% (w 2016r. - 48,3%) tej grupy.

W przypadku dzieci i młodzieży niepełnosprawnej różnice w liczebności poszczególnych płci są silniej uwypuklone. Proporcje w zakresie liczby orzeczeń o niepełnosprawności dziewcząt i chłopców w 2017r. nie uległy zmianom w stosunku do lat poprzednich. W 2017r. 59,2% czyli 2.851 orzeczeń dotyczyło chłopców, zaś 40,8% czyli 1.963 dziewczynek.

Z danych Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wynika, iż częstość występowania niepełnosprawności jest mocno związana z wiekiem osób – wraz z wiekiem wzrasta liczba osób niepełnosprawnych, przy czym największy wzrost – wynoszący 27% odnotowano pomiędzy kategoriami wiekowymi 26-40 a 41-59 lat. Poniższy wykres obrazuje sytuację.

Wykres nr 7 Liczba dorosłych osób niepełnosprawnych w poszczególnych kategoriach wiekowych.

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Wzrósł udział osób najstarszych wśród populacji dorosłych osób z niepełnosprawnościami – w roku 2016 wyniósł on 41,5% zaś w 2017 44,7%.

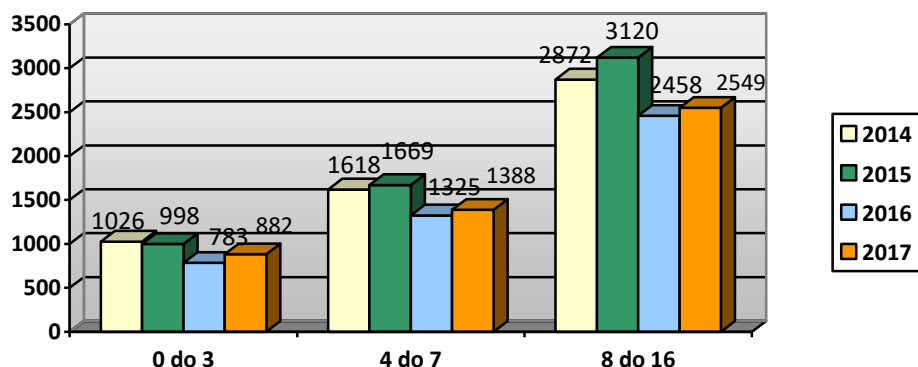
Tak silna nadreprezentacja seniorów wśród osób niepełnosprawnych związana jest z silną korelacją pomiędzy wiekiem a odsetkiem osób deklarujących poważne i stałe problemy funkcjonowania, wskazując na racjonalne przesłanki leżące u podstaw upatrywania w ostatnich fazach życia okresu wzrastającej niepełnosprawności i niesamodzielności.⁴

Należy zwrócić uwagę, że sytuacja ta pociąga za sobą wiele konsekwencji ekonomicznych i społecznych związanych z zapewnieniem najczęściej już nieaktywnym zawodowo osobom odpowiednich środków do życia i sfinansowaniem niezbędnych dla nich usług społecznych: opiekuńczych, medycznych.

W przypadku dzieci i młodzieży, podobnie jak w przypadku osób dorosłych odzwierciedlenie ma teza stanowiąca o skorelowaniu liczebności osób niepełnosprawnych i wieku. Najliczniejszą grupą niepełnosprawnych dzieci i młodzieży były osoby w przedziale wiekowym 8-16 lat – 2.549 tj. 52,9% niepełnosprawnych dzieci i młodzieży w regionie, następnie dzieci i młodzież w przedziale wiekowym 4-7 lat – 1.388 osoby tj. 28,8%, zaś najmniej liczna była grupa najmłodszych dzieci – do 3 lat – 882 osób tj. 18,3%. Wykres nr 8 obrazuje sytuację.

⁴ Szukalski P. „projekcja liczby niepełnosprawnych seniorów do 2013r. Łódź 2013

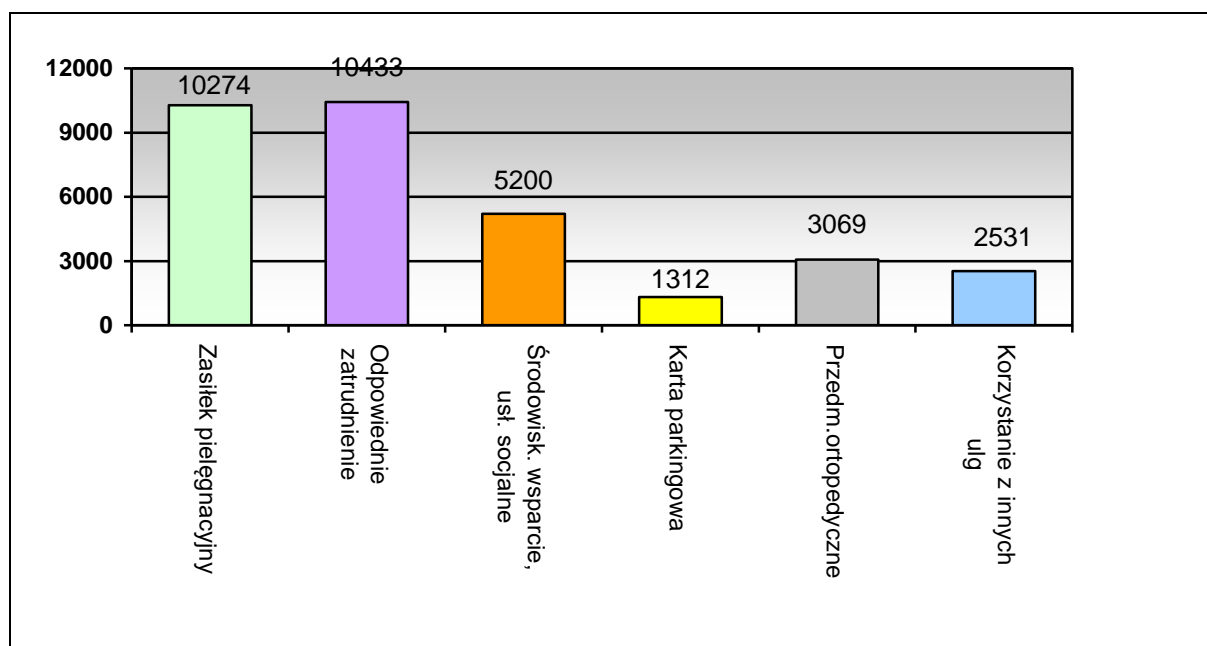
Wykres nr 8 Liczba osób niepełnosprawnych do 16 roku życia w poszczególnych kategoriach wieku.

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Kolejną kwestią, którą poddano analizie jest cel orzeczeń o niepełnosprawności wydawanych przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób w wieku 16 lat i więcej zamieszkałych w województwie świętokrzyskim.

Wykres nr 9 Cel orzeczeń wydawanych przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia.

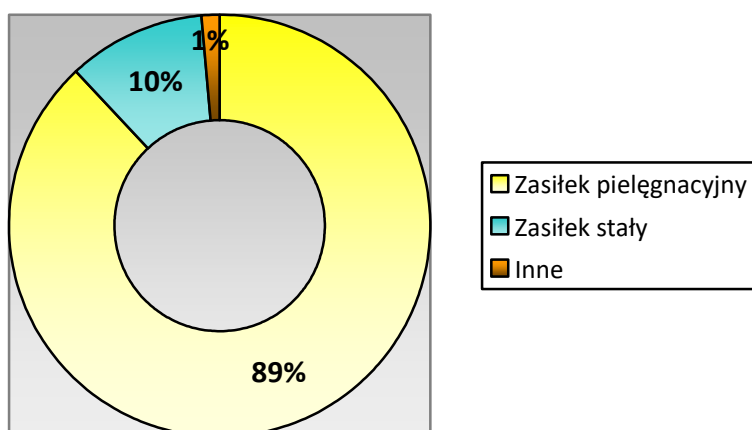
Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Na wykresie nr 8 przedstawiono korelacje pomiędzy liczbą wydanych orzeczeń osobom w wieku 16 lat i więcej, a ich celem. Ogólne tendencje na przestrzeni lat nie ulegają zmianom: najczęstszymi celami złożenia wniosków są odpowiednie zatrudnienie – 31,7% oraz ubieganie się o zasiłek pielęgnacyjny – 30,9% ogółu. W dalszej kolejności

osoby niepełnosprawne ubiegały się o korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji oraz korzystania z usług socjalnych opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych – odpowiednio 15,8%.

W przypadku dzieci i młodzieży głównym celem, dla którego ustalana była niepełnosprawność był: zasiłek pielęgnacyjny – 4.240 przypadków oraz zasiłek stały – 504 przypadki. Wykres poniżej obrazuje sytuację.

Wykres nr 10 Cel orzeczeń wydawanych przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia.

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

3.3. Orzekanie o niepełnosprawności: Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Orzecznictwo do celów rentowych opiera się na dwóch niezależnych systemach, prowadzone jest przez dwie instytucje: Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

W myśl obowiązujących przepisów orzeczenia o niezdolności do pracy stanowią podstawę do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy. Lekarz orzecznik kwalifikuje osobę jako:

- niezdolną do samodzielnej egzystencji,
- całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji,
- całkowicie niezdolną do pracy,
- częściowo niezdolną do pracy.

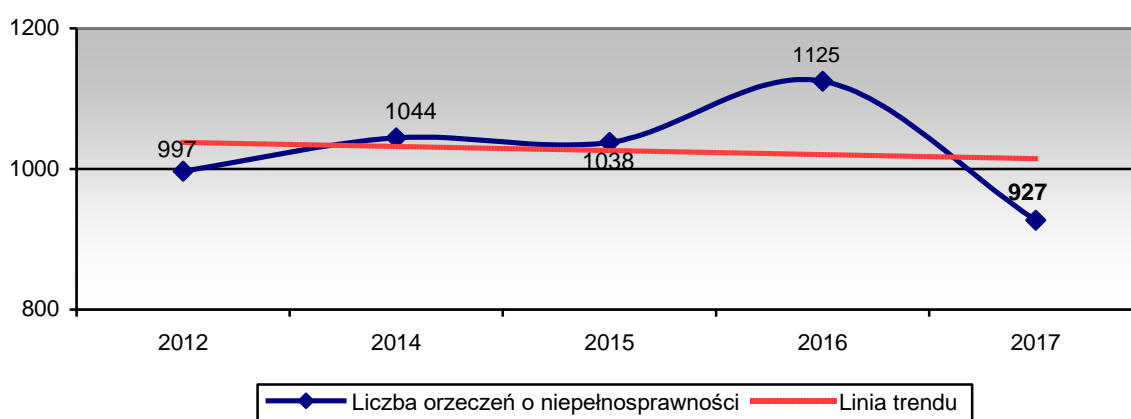
W roku 2017 spośród ogólnej liczby orzeczeń wydanych przez lekarzy orzeczników w regionie wynoszącej 45,8 tys. zaledwie 2% ogółu tj. 927 stanowiły orzeczenia wydane

po raz pierwszy. Z danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wynika, iż na przestrzeni 2016 i 2017r. liczba pierwszorazowych orzeczeń spadła o 17,6%.

Z analizy przestrzennego zróżnicowania orzeczeń pierwszorazowych z ustalonym stopniem niezdolności do pracy wydanych w 2017 r. wynika, że w regionie świętokrzyskim wydano 2,3% orzeczeń, co plasuje go na 14 miejscu w kraju.

Udział orzeczeń o częściowej niezdolności do pracy był najwyższy w województwie świętokrzyskim - wynosił on 72,3%. Ogółu.

Wykres 11 Liczba wydanych orzeczeń pierwszorazowych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach, w latach 2012 - 2017

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W roku 2017 Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał 927 orzeczeń o niezdolności do pracy, w tym przeważającą liczbę stanowili mężczyźni – 641, zaś kobiety 286. Dane świadczą o 10% wzroście wydanych pierwszorazowych orzeczeń dla mężczyzn.

Dokonując analizy liczby pierwszorazowych orzeczeń o niezdolności do pracy wydanych przez ZUS podobnie jak w przypadku innych instytucji orzekających, wynika że liczba wydanych orzeczeń jest silnie skorelowana z wiekiem – ich liczba wzrasta z wiekiem.

Tabela nr 3 Liczba wydanych orzeczeń pierwszorazowych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach wg. wieku i płci osób.

	Wiek osób w latach										
	Mniej niż 19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 i więcej
Mężczyźni	2	5	14	11	29	40	51	99	172	193	25
Kobiety	0	1	5	10	23	24	39	57	96	18	13
RAZEM	2	6	19	21	52	64	90	156	268	211	38

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

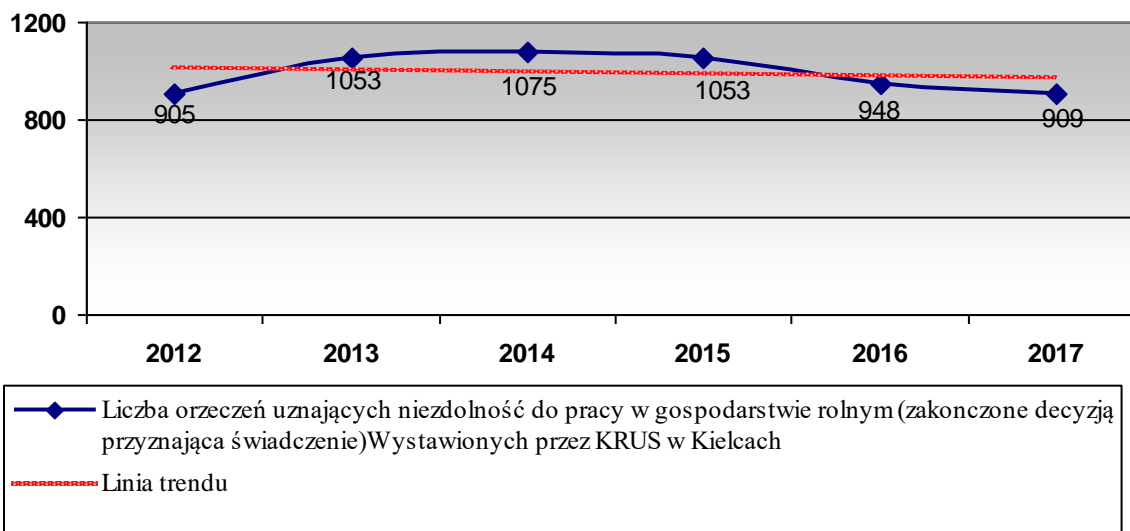
Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli nr 2 przedziałami wiekowymi, w których odnotowano największą liczbę wydanych przez ZUS orzeczeń były: grupa 55-59 (28,9% ogółu) lat oraz 60-64 lata (27,7% ogółu). Najmniej liczną grupą wiekową osób, którym orzeczono niezdolność do pracy stanowiły osoby najmłodsze, do 19 roku życia - 0,2%. Przedstawiona tendencja miała miejsce w latach minionych.

3.4. Orzekanie o niepełnosprawności: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego realizuje zadania w zakresie orzecznictwa lekarskiego z mocy art. 46 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 31 grudnia 2004 r. w sprawie orzecznictwa lekarskiego w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Na terenie kraju zostało powołanych 16 oddziałów terenowych KRUS obejmujących swoim działaniem obszar poszczególnych województw. Na podstawie danych pozyskanych z Oddziału Regionalnego w Kielcach Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ogólna liczba orzeczeń wydanych przez rzeczoznawców w roku 2017 wyniosła 909 orzeczenia i była niższa o 39 niż w roku 2016. Odnosząc się do danych z szerszej perspektywy czasowej należy zaznaczyć, że po okresie obejmującym lata 2012-2014, w którym nastąpił wzrost liczby orzeczeń, lata 2014 -2017 wyróżniają się systematycznym spadkiem liczby orzeczeń. Wykres nr 11 obrazuje sytuację.

Wykres 12 Liczba orzeczeń wydanych przez Oddział Regionalny KRUS dla mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

Źródło: KRUS Oddział Regionalny w Kielcach.

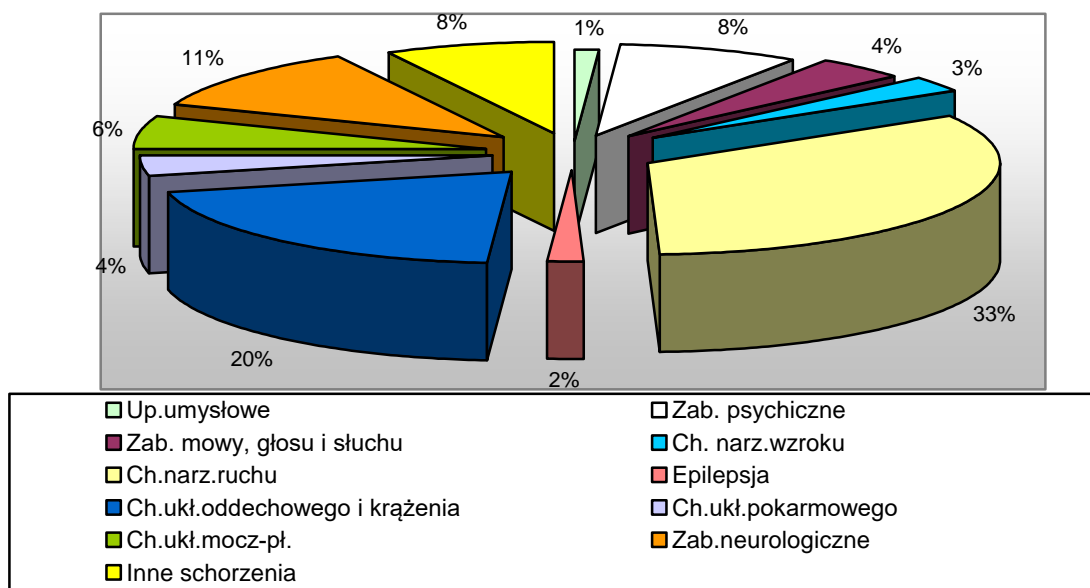
3.5. Przyczyny powstawania niepełnosprawności.

Do głównych przyczyn niepełnosprawności zaliczamy: wady wrodzone, choroby przewlekłe oraz przyczyny nagłe – wypadki, urazy, zatrucia. Główny podział niepełnosprawności obejmuje niepełnosprawność: psychiczną i fizyczną, z czego niepełnosprawność fizyczna najczęściej związana jest z wadami wrodzonymi. Pojęciem osoby niepełnosprawnej ze względu na dysfunkcję narządu ruchu określamy osoby o ograniczonej sprawności kończyn dolnych, górnych lub kręgosłupa.

Na ubytki motoryczne składają się: uszkodzenia i braki w anatomicznej strukturze narządu, zaburzenia czynności motorycznych oraz deformacja narządu ruchu. Niepełnosprawność fizyczna to przede wszystkim bariera ruchowa.

Analizie przyczyn występowania niepełnosprawności poddano dane instytucji orzekających Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Generalnie należy stwierdzić, że przyczyny powstawania niepełnosprawności od lat nie ulegają zasadniczym zmianom. Wśród najczęstszych przyczyn orzekania o niepełnosprawności przez Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności należy zaliczyć upośledzenie narządu ruchu – 34% oraz choroby układu oddechowego i krążenia – 20%. Trzecią przyczyną powstawania niepełnosprawności były zaburzenia neurologiczne – 11 %.

Wykres nr 13 Przyczyny niepełnosprawności osób dorosłych wg. danych Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

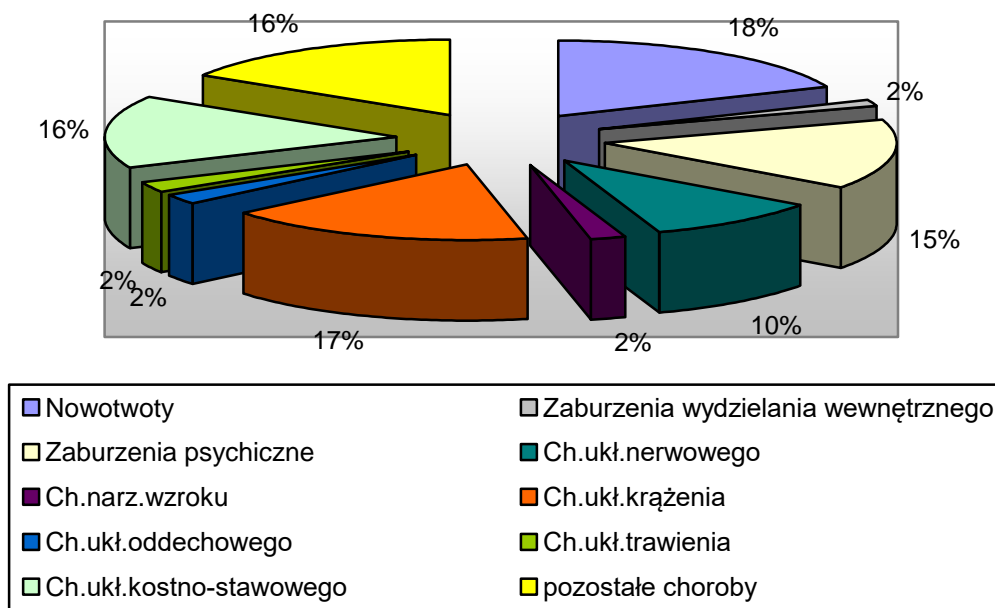

Źródło: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Natomiast wśród dzieci i młodzieży w 2017r. dominujące przyczyny powstawania niepełnosprawności pozostają niezmiennie, należały do nich: choroby układu oddechowego i krążenia – stanowiły 28,6% ogółu przyczyn powstawania niepełnosprawności tej grupy oraz schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego - 12,9%.

Wśród przyczyn powstawania niezdolności do pracy, ustalanych przez lekarzy orzeczników ZUS w 2017r. do najczęstszych należały nowotwory – 18%, choroby układu krążenia –17%, choroby układu kostno - stawowego – 16%. Poniższy wykres przedstawia sytuację.

Wykres nr 14 Orzeczenia pierwszorazowe wydane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach w 2017r. wg przyczyn niepełnosprawności.

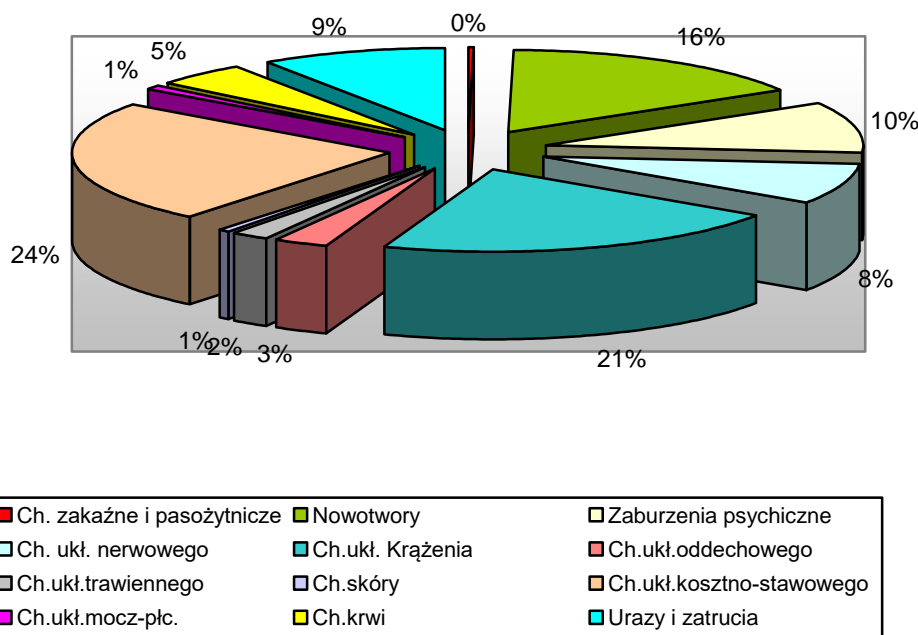

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Dokonując porównania z danymi za rok 2016 wynika, iż najistotniej procentowy udział poszczególnych przyczyn orzekania niepełnosprawności uległ zwiększeniu w przypadku: chorób układu kostno-stawowego z 12% do 15% oraz chorób psychicznych z 13% do 15%. Zmniejszeniu zaś uległa ilość chorób układu krążenia z 19% w 2016r. do 17% w roku 2017.

Dokonując szczegółowej analizy liczby pierwszorazowych orzeczeń wydanych przez lekarzy rzeczoznawców KRUS wg. grup chorobowych wynika, że niezmiennie od lat najczęstszą przyczyną orzekania stanowiły choroby układu kostno – stawowego - 24% ogółu, choroby układu krążenia – 21% oraz nowotwory – 16%. Na przestrzeni lat 2016-2017 r. zmalała o 4% liczba chorób układu kostno-stawowego, 3,5% liczba chorób układu krążenia jako głównych przyczyn orzekania niepełnosprawności.

Wykres nr 15 Orzeczenia wydane przez Oddział Regionalny KRUS w Kielcach w 2017r. wg przyczyn niepełnosprawności.

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – Oddział Kielce.

IV. Wsparcie inkluzji i funkcjonowania osób niepełnosprawnych.

Inkluzja społeczna jest złożonym procesem stwarzającym osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym możliwości uzyskania szans i zasobów niezbędnych do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym, kulturalnym, jak również poziomu życia traktowanego jako standard w danym społeczeństwie.

W Polsce system wsparcia osób niepełnosprawnych oparty jest o budowę wielosektorową i wieloszczeblową. Z jednej strony swoim zakresem działania obejmuje praktycznie wszystkie sfery życia osób niepełnosprawnych, co powinno gwarantować skutecznym zaspokojeniem potrzeb tej grupy osób i zapewniać ich prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie, z drugiej zaś istnieją liczne bariery, zarówno natury psychologicznej jak i technicznej, kulturowej, osobowościowej, światopoglądowej wpływające na aktywność osób z niepełnosprawnościami.

System wsparcia tworzą instytucje publiczne zaangażowane we wspieranie osób niepełnosprawnych, można podzielić według kryterium pełnionych funkcji następująco:

- instytucje opieki zdrowotnej i rehabilitacji medycznej;

- instytucje zabezpieczenia społecznego w zakresie orzecznictwa;
- instytucje opieki i pomocy społecznej;
- instytucje aktywizacji zawodowej,
- instytucje rynku pracy;
- instytucje odpowiedzialne za likwidację barier w przestrzeni publicznej;
- instytucje oświatowe.⁵

Niemniej jednak to właśnie rodzina stanowi najważniejsze oraz najbardziej skuteczne źródło wzajemnego wsparcia, wynika to z faktu, że jej członkowie przebywają blisko siebie, dążą do współdziałania i rozwiązywania problemów w miarę ich powstawania. Nie oznacza to jednocześnie, że wsparcie w takim wymiarze jest wystarczające.

Obraz tego układu należy uzupełnić o działania podejmowane przez organizacje trzeciego sektora, będące partnerami współtworzącymi regulacje prawne i wpływających w drodze konsultacji na proces legislacji.

Głównym celem systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami, który stanowi część szerszego systemu pomocy społecznej jest ułatwianie osobom z niepełnosprawnościami korzystania z rehabilitacji, stworzenie warunków dla jej prowadzenia i sprawowanie właściwej opieki w przypadku niezdolności do pracy. Tego typu świadczenia i usługi, realizowane są przez placówki pomocy społecznej oraz przez wyspecjalizowanych pracowników socjalnych.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych realizację części zadań deleguje na samorządy terytorialne – powiatowe i województw.

4.1. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez samorządy gminne.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej (...) nie nakłada bezpośrednio na samorządy gminne zadań związanych z rehabilitacją osób z niepełnosprawnościami. Ośrodki Pomocy Społecznej, których na terenie województwa funkcjonuje 102 odpowiedzialne są za wypłacanie świadczeń pieniężnych, pracę socjalną i dostarczanie usług. m.in. opiekuńczych, pielęgnacyjnych, interwencja kryzysowa. Z katalogu świadczeń pomocy społecznej niepełnosprawni klienci mogą otrzymywać pomoc pieniężną, rzeczową i usługową.

⁵ B. Gąciarz, P.Kubicki, S.Rudnicki „Polscy niepełnosprawni”, Kraków 2014r.

Analizując dane dotyczące powodów przyznania pomocy wynika, iż niezmiennie od lat niepełnosprawność stanowi jeden z najczęstszych powodów udzielania pomocy przez ośrodki pomocy społecznej – z tego tytułu pomoc została udzielona: 18.576 rodzinom (38.270 39.336 osobom w rodzinach), co wskazuje na 4,7% zmniejszenie liczby rodzin oraz 2,7% liczby osób w rodzinach w stosunku do 2016r. Pomoc świadczona osobom niepełnosprawnym w zakresie ustawy o pomocy społecznej obejmuje m.in.:

- usługi opiekuńcze polegające na pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych – w 2015r. usługami opiekuńczymi objęto: 3.993 osoby wydatkowana kwota wyniosła: 32.390.721 zł.
- zasiłek stały - tego typu pomocą objętych było: 9.875 osób, zaś wydatkowana kwota wyniosła: 50.350.645 zł.

Wśród form pomocy świadczonej osobom niepełnosprawnym w zakresie ustawy o świadczeniach rodzinnych zaliczamy świadczenia opiekuńcze w tym:

- świadczenie pielęgnacyjne, przyznawane z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym: świadczeniem wypłacono 55.126 świadczeń – kwota wydatkowana to: 77.091.695 zł.
- zasiłek pielęgnacyjny, przyznawany w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osobie w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji - świadczeniem objęto: 536.549 osób – kwota wydatkowana to: 72.091.701 zł⁶.

Należy zaznaczyć, iż w przypadku świadczeń pielęgnacyjnych na przestrzeni 2016 i 2017r. w regionie odnotowano blisko 11 % zwiększenie kwoty wypłaconych świadczeń, przy jednoczesnym 5% spadku liczby świadczeń, natomiast kwota zasiłku pielęgnacyjnego uległa 10% zmniejszeniu, zaś liczba świadczeń uległa 3% zwiększeniu.

Jednym z kluczowych narzędzi pracy socjalnej jest **kontrakt socjalny**. Rok 2017 był pierwszym w omawianym okresie, w którym nastąpiło zwiększenie liczby zawartych kontraktów socjalnych oraz osób nimi objętych. Dane dotyczące liczby zawartych kontraktów socjalnych oraz liczby osób objętych kontraktem socjalnym wskazują, iż w stosunku do roku 2016 odnotowano większą o 2,5% liczbę zawartych kontraktów socjalnych oraz 13% liczbę osób nimi objętych.

⁶ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017r. Kielce 2018.

Istotnym narzędziem wyznaczającym i koordynującym działania mające na celu przywrócenie osób z niepełnosprawnościami społeczeństwu są gminne programy działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Analizie poddano aktywność samorządów gminnych w tym zakresie. Z dokonanej analizy wynika, iż jedynie trzy gminy: Zawichost, Solec Zdrój oraz Koprzywnica posiadało uchwalony gminny program działań na rzecz osób niepełnosprawnych. W stosunku do roku 2016 odnotowano wzrost o jedną gminę posiadającą program. Koniecznym jest podejmowanie działań mających na celu redukcję deficytów w tym obszarze.

Kolejnym wskaźnikiem przyjętym do oceny realizacji programu jest liczba obiektów użyteczności publicznej podległych gminom dostępnych dla osób niepełnosprawnych tj. pozbawionych barier architektonicznych. Z zebranych od samorządów gminnych danych wynika, że na terenie województwa w 88 budynkach użyteczności publicznej, podległych gminom nie zostały zlikwidowane bariery architektoniczne. Natomiast w ubiegłym roku w 286 budynkach podległych gminom bariery te zostały usunięte.

Dane ankietowe wskazują, że 57 placówek służących osobom niepełnosprawnym zostało rozbudowanych i zmodernizowanych.

Do najważniejszych lecz nie wykorzystywanych przez samorzady gminne regionu świętokrzyskiego instrumentów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, aktywizacji oraz wyrównywania poziomu życia mieszkańców regionu świętokrzyskiego należą fundusze strukturalne. Ze zgromadzonych danych wynika, iż podobnie jak w 2016r. zaledwie 2 gminy z terenu województwa pozyskały wsparcie finansowe ze środków funduszy europejskich na działania na rzecz osób niepełnosprawnych. Łącznie gminy otrzymały z funduszy europejskich kwotę: 425.459 zł tj. o 16,5% mniej niż w roku 2016 przy zaangażowaniu własnych środków w podobnej wysokości: niespełna 30 tyś. zł.

4.2. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez samorzady powiatowe.

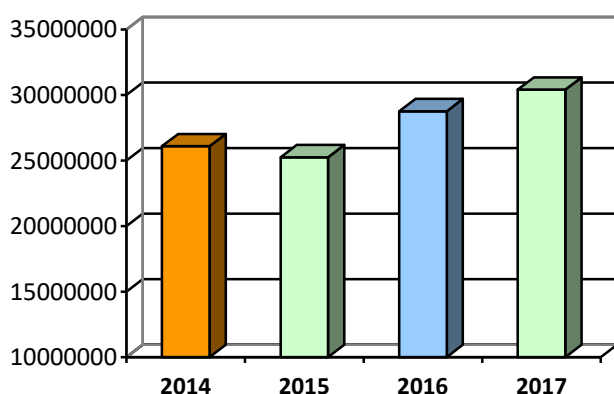
Szeroki wachlarz zadań na rzecz osób niepełnosprawnych wykonują samorzady powiatowe, należą do niego m.in. zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane w oparciu o środki finansowe Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jak i zadania mające na celu szeroko rozumianą integrację i inkluzję, a także edukację niepełnosprawnych.

Na podstawie danych ankietowych wynika, iż powiaty regionu świętokrzyskiego realizowały zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Należą do nich dofinansowanie do:

- uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, dla indywidualnych odbiorców
- kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.

Na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej samorządy powiatowe z puli otrzymanych na podstawie algorytmu środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zaplanowały **kwotę: 30.413.515 zł** z czego wydatkowano blisko 99,9% tj. **30.409.693 zł**. Dokonując porównania z poziomem wydatkowania środków PFRON na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych w latach wcześniejszych wynika, iż powiaty rokrocznie wydatkują więcej środków finansowych. Na przestrzeni 2016 i 2017 odnotowano wzrost na poziomie 5,5%.

Wykres 16 Wykorzystanie środków PFRON przez samorządy powiatowe na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej w 2014 - 2017r.

Źródło: Opracowanie własne.

Do najpopularniejszych form korzystania z rehabilitacji społecznej w 2017r. należy zaliczyć dofinansowanie zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków

pomocniczych. Dofinansowanie otrzymało: 4.267 osób na łączną kwotę: 4.676.658 zł. 4.856.978 zł. Dokonując zestawienia pomiędzy 2017 i 2016r., pomimo blisko 40% zmniejszenia liczby osób, którym udzielono dofinansowania kwota wydatkowana zmniejszyła się o zaledwie 4%. Istotnym wskaźnikiem obrazującym potrzeby w powyższym zakresie jest liczba złożonych i zrealizowanych wniosków – wskaźnik wyniósł **0,63**, co stanowiło wartość niższą niż w roku 2016. Wskaźnik wskazuje na duże, niezaspokojone potrzeby w tym zakresie.

Udział w turnusach rehabilitacyjnych stanowi jedną z najatrakcyjniejszych form rehabilitacji społecznej. W 2017r. na zadanie to została rozdysponowana kwota o 12% wyższa niż w 2016r. – **2.325.040 zł**, zaś dofinansowanie otrzymało nieznacznie 1.980 osób wobec 2.023 w roku 2016. W przypadku realizacji zadania zapotrzebowanie było znacznie wyższe niż możliwości finansowe samorządów wskaźnik złożonych i zrealizowanych wniosków wyniósł **0,39**.

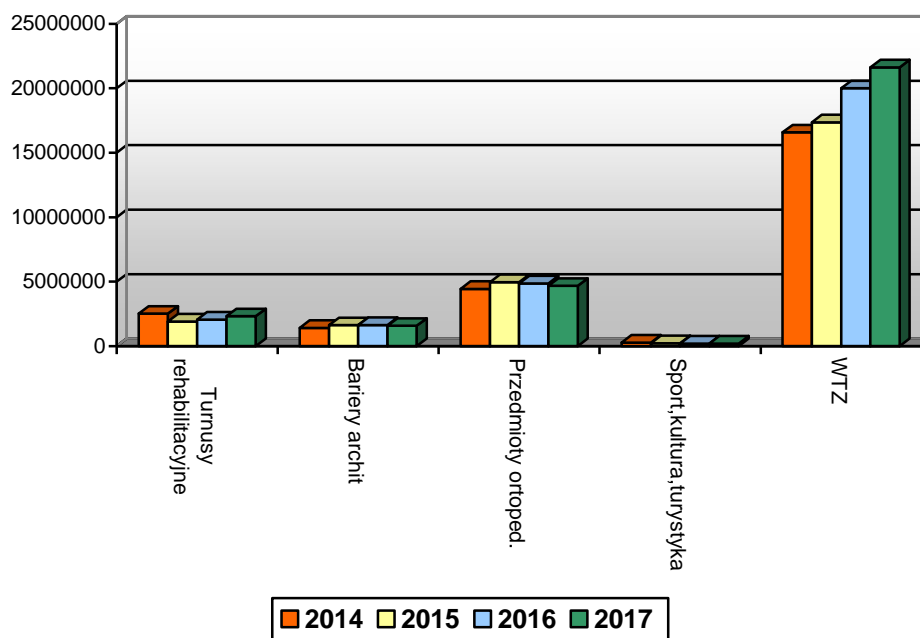
Na zadanie: dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych w 2017r. powiaty wykorzystały kwotę: **1.577.272 zł** Dofinansowanie otrzymało 374 osoby wobec **571 w 2016r.** Należy zaznaczyć, iż wskaźnik złożonych do zrealizowanych wniosków obniżył się wyniósł 0,28.

Formą rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych, które ukończyły 16 rok życia zawierającą elementy rehabilitacji społecznej i zawodowej są Warsztaty Terapii Zajęciowej. Na funkcjonowanie WTZ rokrocznie są wydatkowane przez samorządy powiatowe najwyższe kwoty środków PFRON. W 2017 roku w województwie świętokrzyskim funkcjonowały **32** warsztaty terapii zajęciowej, **5** z nich prowadzone były przez jednostki samorządu terytorialnego, a **27** przez inne podmioty⁷. Dane ankietowe wskazują na dość istotne zwiększenie liczby uczestników WTZ – z 1.299 w 2016r. do 1.486 w roku 2017. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania świętokrzyskich WTZ wzrósł o 7,5% i wyniósł: **21.620.645 zł**.

Zestawienie w wykresie poniżej obrazuje poziom wydatkowania środków PFRON przez powiaty na realizację zadań w latach 2015-2017.

⁷ Ocena zasobów pomocy społecznej za 2017r. ROPS 2018.

Wykres nr 17 Wykorzystanie środków PFRON w latach 2015-2017 przez samorzady powiatowe na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Istotnym elementem prowadzonej polityki rozwoju jest programowanie strategiczne w poszczególnych obszarach działań samorządów. Na samorządach powiatowych spoczywa obowiązek ustawowy realizacji wielu strategicznych dokumentów branżowych. Jeden z nich stanowią powiatowe programy działań na rzecz osób niepełnosprawnych których realizacja określona została w art. 35a ust.1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Dokonana w tym obszarze analiza wskazuje, iż programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych nie posiadał jeden powiat: Skarżyski. Do przykładowych działań w ramach programów należały: kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób niepełnosprawnych, likwidacja barier funkcjonalnych m.in. poprzez zakup środków transportu, pomoc w uzyskaniu wykształcenia ON. Na realizację programów w 2017r. samorzady przeznaczyły kwotę: 10.412.288 zł.

Kampanie to ważna forma komunikowania publicznego wykorzystywana w tzw. marketingu społecznym. Dlatego też kampanie edukacyjne mające na celu dotarcie do całego społeczeństwa lub do pewnych grup odbiorców stanowią ważne narzędzie w

kreowaniu i promowaniu wizerunku osób z niepełnosprawnościami. Na przestrzeni lat 2016 i 2017 z 6 do 4 zmalała liczba samorządów powiatowych prowadzących kampanie promujące pozytywny wizerunek osób z niepełnosprawnościami. Dane ankietowe wskazują, iż wysokość zaangażowanych środków finansowych na realizację działań w ramach kampanii była tylko nieznacznie niższa niż przed rokiem i wyniosła 33.750 zł. Do najczęstszych inicjatyw zaliczyć można: opracowanie i kolportaż ulotek, informatorów, organizacja przeglądów artystycznych, wystaw i kiermaszy twórczości osób z niepełnosprawnościami, organizowanie turniejów sportowych, spotkań integracyjnych, koncertów, festiwali muzycznych.

Bezspornie niepełnosprawność należy do szeregu czynników powodujących zwiększenie narażenia na stosowanie przemocy, osoby niepełnosprawne są grupą w wysokim stopniu narażoną na dyskryminację, poniżające traktowanie oraz przemoc.

Przeciwdziałanie przemocy wobec osób niepełnosprawnych realizowane jest najczęściej w trzech płaszczyznach: działań interwencyjnych, terapeutyczno-leczniczych oraz profilaktyki, do których zalicza się kampanie i stanowią najlepszy sposób ochrony przed krzywdzeniem.

Z przeprowadzonej analizy wynika, iż problem ten nie jest problemem marginalnym, choć nadal marginalizowanym. Dlatego też poddano analizie informacje nt. działań podejmowanych przez samorządy powiatowe w zakresie przeciwdziałania stosowania przemocy wobec osób z niepełnosprawnościami. Z zebranych danych wynika, iż w stosunku do 2016r. zaledwie o jeden – do 4 wzrosła liczba powiatów organizujących kampanie przeciwko stosowaniu przemocy wobec osób z niepełnosprawnościami. Spośród powiatów regionu jedynie: Jędrzejowski podjął działania w powyższym zakresie przeznaczając na nie kwotę 3.375zł. Do podejmowanych działań należały: organizowanie poradnictwa specjalistycznego, terapii, spotkań z przedstawicielami Policji, Straży Miejskiej o charakterze informacyjnym, organizacja konferencji i prelekcji.

Kolejnym wskaźnikiem poddanym analizie była działalność powiatów w zakresie prowadzenia kampanii informacyjnych promujących: sport, turystykę oraz działalność kulturalno - oświatową osób niepełnosprawnych.

Aktywność fizyczna i sport w procesie rehabilitacji osób niepełnosprawnych. odgrywa istotną rolę: wpływa na integrację z innymi ludźmi, pełni funkcję terapeutyczną, pomaga podnieść samoocenę i wzmocnić poczucie własnej wartości, co jest szczególnie ważne w przypadku osób niepełnosprawnych, które często są wykluczone.

Z nadesłanych ankiet wynika, że na przestrzeni 2016 i 2017r. z 4 do 5 wzrosła liczba powiatów zaangażowanych się w tego typu działalność. Powiaty: kazimierski, kielecki, opatowski, włoszczowski i Miasto Kielce organizowały zawody, olimpiady festiwale i spartakiady dla osób niepełnosprawnych – uczestników placówek.. Wysokość środków wydatkowanych na realizację zadań powiaty określiły na 34.900 zł.

Szereg inicjatyw na rzecz osób z niepełnosprawnościami przeprowadzanych jest dzięki finansowaniu ze środków unii europejskiej. Nieznacznie zwiększyła się liczba powiatów, które realizowały projekty w powyższym obszarze – 4 powiaty: buski, kielecki Miasto Kielce, opatowski aplikowało o środki unijne na działania podejmowane na rzecz osób niepełnosprawnych. Zwiększeniu uległa kwota pozyskanych środków. Łączna kwota na realizację projektów w 2017r. wyniosła 3.692.146 zł, w tym: 3.676.946 zł (91%) stanowiły środki unijne.

4.3. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez samorząd województwa.

Charakter zadań realizowanych ze środków PFRON na rzecz osób niepełnosprawnych przez samorząd województwa różni się od zadań realizowanych na poziomie gminy i powiatu. Zadania nie dotyczą bezpośrednio indywidualnych osób lecz instytucji, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i fundacji działających na ich rzecz; związane są bardziej ze wspieraniem działalności gmin i powiatów z zakresu pomocy społecznej.

Do zadań z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych realizowanych przez samorząd województwa należy:

- dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane, dotyczących obiektów służących rehabilitacji w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów.
- dofinansowanie realizacji zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym /w trybie art. 36 ust. 2 i 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych/ .
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej.

W niniejszym rozdziale uwaga zostanie skupiona na zadaniach samorządu województwa realizowanych w oparciu o środki PFRON w zakresie rehabilitacji społecznej – zadanie polegające na dofinansowaniu zakładów aktywności zawodowej

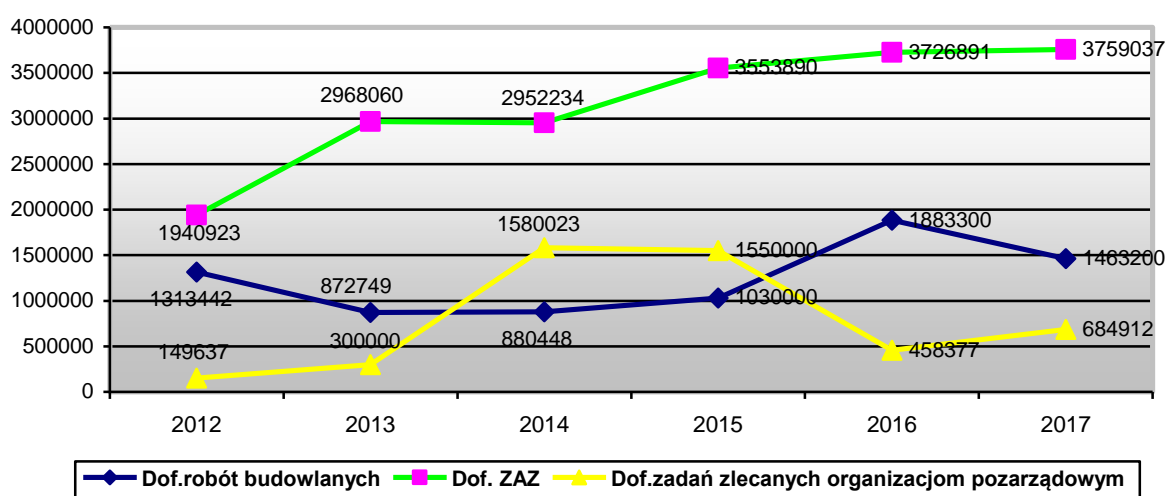
będących podmiotami, których rolą jest przede wszystkim rehabilitacja zawodowa, a w dalszej kolejności społeczna i lecznicza omówione zostanie w rozdziale dotyczącym podnoszenia poziomu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

W 2017r. na dofinansowanie robót budowlanych została zaplanowana kwota: 1.473.200,00 zł, natomiast ostatecznie zrealizowano 6 umów z wnioskodawcami na kwotę 1.463.200,00 zł.

Na wsparcie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym w roku 2017, w ramach przeprowadzonych konkursów ofert oraz w trybie z pominięciem otwartego konkursu ofert na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, określonych w uchwałach Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego wydatkowano w ramach **60 zadań kwotę: 684.913,62 zł.**

Wykres nr 17 prezentuje poziom wydatkowania środków PFRON na zadania przez samorząd województwa w latach 2012-2017.

Wykres nr 18 Wykorzystanie środków PFRON na poszczególne zadania przez samorząd województwa w latach 2012 – 2017.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

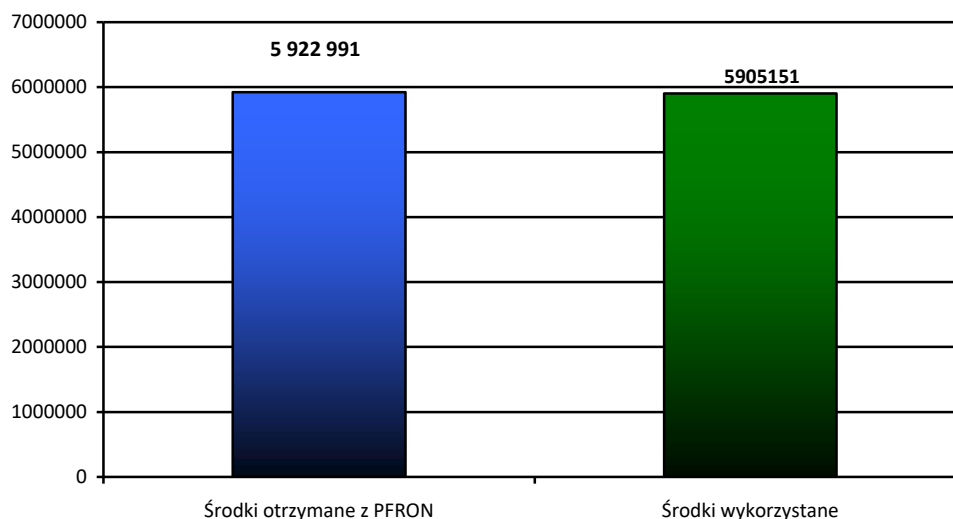
Wysokość środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2017r była zbliżona do wysokości środków otrzymanych w roku 2016.

Największe różnice w wysokości zaangażowanych środków odnotowano w przypadku zadania: dofinansowanie robót budowlanych – spadek o blisko 8% oraz wsparcie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym – wzrost na poziomie 48%.

W zakresie kosztów tworzenia i działania ZAZ – koszty utrzymane były na poziomie roku 2016.

Środki PFRON, które otrzymał Samorząd Województwa w 2017 roku zostały wykorzystane w 99,69%.

Wykres 19 Wykorzystanie środków PFRON na zadania przez samorząd województwa w 2017.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

4.4. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizuje programy rehabilitacyjne, pozamedyczne, na rzecz osób niepełnosprawnych, a także zleca badania, ekspertyzy i analizy. W rozdziale tym analizie poddane zostały działania Oddziału Świętokrzyskiego PFRON z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych. Zadania związane z rehabilitacją zawodową zostały omówione w dalszej części Raportu – w rozdziale dotyczącym podnoszenia poziomu aktywności zawodowej oraz polityki równych szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

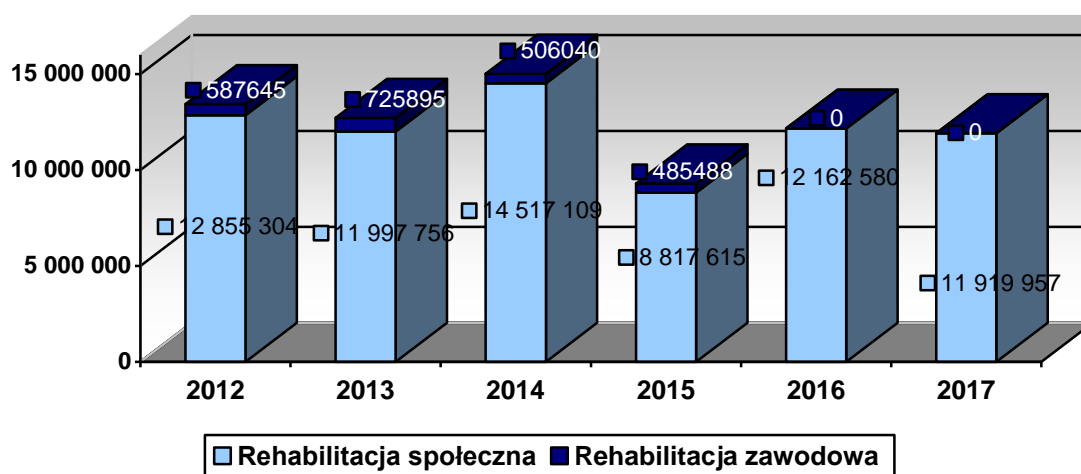
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jest realizatorem kilku programów skierowanych przede wszystkim do indywidualnych osób niepełnosprawnych:

- zadania zlecane organizacjom pozarządowym w zakresie rehabilitacji społecznej w ramach art. 36 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie zadania pn. „Dofinansowanie kosztów szkolenia, o którym mowa w art.18 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się – art.47 ust.1 pkt 4 lit.c”,
- program „Wyrównywanie różnic między regionami” – wyrównanie szans osób niepełnosprawnych zamieszkujących regiony słabo rozwinięte i społecznie w dostępie do rehabilitacji zawodowej i społecznej,
- program „Aktywny Samorząd” (dofinansowanie likwidacji barier transportowych i w komunikowaniu się umożliwiające uczestnictwo beneficjentów w aktywności społecznej oraz umożliwienie im pełnienia różnych ról społecznych).

Zadania realizowane w każdym z wymienionych programów koncentrowały się na kształceniu, szkoleniu osób niepełnosprawnych, szeroko rozumianej inkluzji społecznej oraz doradztwie. Ponadto realizacja w/w zadań ma na celu zmianę postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych, w tym w środowisku ich pracy.

Dane za rok 2017 wskazują na zmniejszenie wydatków na zadania realizowane przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Na realizację w/w zadań w 2017r. Oddział Świętokrzyski PFRON przeznaczył łącznie kwotę 11.919.957 zł.

Wykres 20 Wydatkowanie środków przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w latach 2012 -2017.

Źródło: Oddział Świętokrzyski PFRON.

Tabela 4 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Nazwa zadania	Wydatkowana kwota (zł)	Beneficjenci
Zadania zlecane organizacjom pozarządowym w zakresie rehabilitacji społecznej w ramach art. 36 ustawy o rehabilitacji	3.688.997	12 organizacji pozarządowych
Dofinansowanie zadania pn. „Dofinansowanie kosztów szkolenia, o którym mowa w art.18 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się – art.47 ust.1 pkt 4 lit.c”.	207.500	488 osób
Program „Wyrównywanie różnic między regionami”	3.245.444	33 projekty
Program „Aktywny Samorząd”	4.760.773	14 powiatów/1400 osób
Zwrot kosztów budowy obiektów i pomieszczeń zakładu, transportowych art. 32 ustawy	17.242	1 zakład pracy

Źródło: Oddział Świętokrzyski PFRON.

W związku z realizacją w/w zadań w 2017r. dofinansowanie otrzymało 2.530 osób z niepełnosprawnościami tj. o 52% więcej niż w roku 2016. Wsparcia finansowego udzielono 12 organizacjom pozarządowym (w roku 2016 – 10 organizacjom), natomiast w wyniku realizacji „Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami” finansowaniem wspartych zostało 14 powiatów.

4.5. Zaplecze instytucjonalne dla osób niepełnosprawnych.

Celem wszelkich działań instytucjonalnych, w tym m.in. rehabilitacyjnych, jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym jak najlepszej jakości życia, ale także wzrostu samodzielności i jak najpełniejszej partycypacji w życiu społecznym, integracji społecznej⁸.

Wśród różnych instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych w naszym regionie wyróżniamy m.in.:

Środowiskowe Domy Samopomocy

W województwie świętokrzyskim w roku 2017 funkcjonowało 38 środowiskowych domów samopomocy. W 2017 powstał jeden nowy ŚDS zlokalizowany w Kielcach. Liczba miejsc w ww. placówkach w roku 2017 wyniosła 1.088 (wzrost o 106 miejsc w odniesieniu do 2016 roku), natomiast liczba osób korzystających w 2017 roku wyniosła

⁸ Magdalena Florek-Luszczki, Stanisław Lachowski, Działania instytucjonalne na rzecz osób Niepełnosprawnych w Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu, 2013, Tom 19, Nr 4, 480–484.

1.221. Powiatami z największą liczbą domów samopomocy były: kielecki oraz Miasto Kielce, odpowiednio 6 i 8. Zaś w powiatach koneckim, pińczowskim, włoszczowskim funkcjonowało po jednej placówce.

Ośrodki wsparcia

W 2017 roku na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowały **102** różnego rodzaju ośrodki wsparcia. **73** z nich (**71,6%**) prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego, natomiast **29** (**28,4%**) ośrodków wsparcia prowadzonych było przez inny podmiot.

Liczba miejsc w tych placówkach na przestrzeni 2016 i 2017 r. wzrosła blisko o 25% i wyniosła **3.315**, zaś liczba osób korzystających ze wsparcia ośrodków wsparcia ukształtowała się na poziomie **7.016**.

Liczba ośrodków charakteryzuje się silnym terytorialnym zróżnicowaniem. Najwięcej ośrodków wsparcia funkcjonowało na terenie miasta Kielce – **35** oraz powiatu kieleckiego - 13, najmniej w powiatach: pińczowskim – **1** oraz kazimierskim, koneckim i włoszczowskim – odpowiednio po 2 w każdym powiecie.

Domy pomocy społecznej

W województwie świętokrzyskim na przestrzeni 2016 i 2017r. liczba domów pomocy społecznej nie uległa zmianie. Na koniec 2017r. funkcjonowało 38 domów pomocy społecznej, z czego 25 prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, a 15 przez inny podmiot.

Tabela 5. Liczba domów pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim.

L.p.	Typ domu pomocy społecznej	Ilość
1	Dla osób przewlekle somatycznie chorych	7
2	Dla osób w podeszłym wieku	10
3	Dla niepełnosprawnych fizycznie	1
4	Dla przewlekle psychicznie chorych	12
5	Dla niepełnosprawnych intelektualnie	8
Razem		38

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017r.

Liczba miejsc oraz liczba mieszkańców w domach pomocy społecznej w 2017r. nieznacznie wzrosły i wyniosły odpowiednio: 3.353 (wzrost o 43) oraz 3.664 (wzrost o 64). Koszt utrzymania i prowadzenia domów pomocy społecznej stanowi istotną pozycję w

budżecie samorządów – w 2017r. wyniósł: **123.296.020 zł** i był wyższy o 4,2% niż w roku 2016.

Kluby Integracji Społecznej

Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonuje **11** klubów integracji społecznej, z tego **4** prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, a **7** przez organizacje pozarządowe. Liczba uczestników zajęć w 2017 roku wyniosła **2.283** osób. Dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej na 2017r. wskazują, że w powiatach: kazimierskim, opatowskim, pińczowskim, sandomierskim, staszowskim oraz włoszczowskim nie funkcjonowały w 2017r. kluby integracji społecznej.

Centrum Integracji Społecznej

Liczba centrów w regionie świętokrzyskim uległa zmianie w 2017r. funkcjonowało 6 CIS tj. o jeden więcej niż w roku 2016; **2** z nich prowadzone były przez jednostki samorządu terytorialnego, **4** przez organizacje pozarządowe. Z oferowanej pomocy skorzystały **542** osoby. Centra zostały utworzone w powiecie: buskim, kieleckim, ostrowieckim, skarżyskim, staszowskim oraz mieście Kielce.

Warsztat Terapii Zajęciowej

Na przestrzeni 2016 i 2017r. wzrosła liczba warsztatów terapii zajęciowej. W 2017 roku w regionie świętokrzyskim funkcjonowały 32 warsztaty terapii zajęciowej tj. o pięć więcej niż w 2016r. Jednostki samorządu terytorialnego prowadziły 5, zaś inne podmioty 27 warsztatów.

Dane ankietowe wskazały, iż w zajęciach WTZ udział brało 1.486 osób, zaś roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek w 2017 roku wyniósł 21.620.645zł.

4.6. Dostęp oraz działalność instytucji kulturalno – oświatowych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Kultura w życiu człowieka pełni wiele funkcji, między innymi hedonistyczną, poznawczą, kreatywną, kompensacyjno-rehabilitacyjną. W życiu osób niepełnosprawnych aktywne uczestnictwo w kulturze jest jednym ze skuteczniejszych sposobów ich społecznego usamodzielnienia⁹. Działalność twórcza wymaga od osoby niepełnosprawnej

⁹ Nowak A. Uczestnictwo osób niepełnosprawnych w kulturze. „Chowanna 1”, 2015r.

na początku aktualizacji i wykorzystania całego zasobu swoich doświadczeń, wiedzy, umiejętności, zdolności psychicznych i intelektualnych cech charakteru. Służy to kształtowaniu samodzielności i aktywności społecznej człowieka niepełnosprawnego.

Aby osoby niepełnosprawne mogły w pełni uczestniczyć z działalności kulturalno - oświatowej konieczne jest zniwelowanie barier ograniczających tę aktywność. Zjawisko niepełnosprawności narasta, należy więc podjąć interdyscyplinarne działania, eliminujące przeszkody, jakie osoby niepełnosprawne mogą napotkać w otoczeniu.

Obiekty wszystkich instytucji kultury, stwarzają osobom niepełnosprawnym dogodne warunki do udziału w życiu kulturalnym, zarówno pod względem architektonicznym, jak i wyposażenia technicznego (elektroniczne urządzenia dźwiękowe, dotykowe itp.). Prowadzone remonty i inwestycje uwzględniają potrzeby osób niepełnosprawnych. Niżej wymieniono najważniejsze inicjatywy i przedsięwzięcia na rzecz osób niepełnosprawnych realizowane w 2017r. przez instytucje.

Wojewódzki Dom Kultury im. J. Piłsudskiego w Kielcach prowadzi działalność na rzecz osób niepełnosprawnych. W instytucji funkcjonuje Świętokrzyski Klub Dzieci i Młodzieży Specjalnej Troski, który realizuje zajęcia plastyczne, gimnastykę rehabilitacyjną (indywidualna), zajęcia tenisa ziemnego, zajęcia sportowo-rehabilitacyjne, zajęcia teatralne, zajęcia logopedyczne, rytmikę z elementami tanecznymi. We współpracy ze Stowarzyszeniem na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Uśmiech” zorganizowano warsztaty artystyczne dla zespołu „Uśmiech” w Borkowie i Rudkach oraz turnus rehabilitacyjno-artystyczny w Dziwnowie, połączony z plenerem plastycznym.

W WDK działa Zespół Inscenizacji Tanecznej „Uśmiech”, skupiający dzieci i młodzież niepełnosprawną. W 2017 r. wystąpił na 11 festiwalach i koncertach organizowanych w Kielcach, na terenie województwa świętokrzyskiego oraz na scenach innych miast Polski

Ponadto w WDK prowadzi zajęcia Teatr Plastyczny „Sen”, składający się z osób niesłyszących. Realizuje etudy teatralne, inscenizacje plastyczne, upowszechnia kulturę w środowisku osób niesłyszących. Teatr otrzymał wiele wyróżnień, nagród w przeglądach, konkursach artystycznych.

Wojewódzki Dom Kultury w 2017 r. nie realizował inwestycji na potrzeby osób niepełnosprawnych.

W 2017 r. **Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. W. Gombrowicza w Kielcach** kontynuowała cykl warsztatów komputerowych pn. „e-Aktywni w Bibliotece”, adresowanych do osób, które mają problemy z odnalezieniem się w społeczeństwie informacyjnym, głównie seniorów, w tym niepełnosprawnych ruchowo. Osoby niepełnosprawne uczestniczą w spotkaniach autorskich, tematycznych, rocznicowych, warsztatach komputerowych, jak i szkoleniach. Biblioteka przystąpiła do ogólnopolskiej akcji czytelniczej (Narodowe Czytanie, Cała Polska Czyta Dzieciom, Tydzień z Internetem). Biblioteka wypożycza niewidomym i niedowidzącym audiobooki, kasy magnetofonowe z nagraniami tekstów literackich oraz książki z tzw. „dużą literą”. W ramach przysposobienia bibliotecznego oraz upowszechniania czytelnictwa, promowania Biblioteki i jej zasobów organizowane były liczne spotkania, lekcje tematyczne, czytania dzieł wybitnych pisarzy dla dorosłych i dzieci niepełnosprawnych. Wojewódzka Biblioteka Publiczna dysponuje urządzeniami ułatwiającymi osobom niewidomym i słabowidzącym korzystanie ze zbiorów, od wielu lat współpracuje ze Świętokrzyskim Oddziałem Polskiego Związku Niewidomych – osoby z dysfunkcją narządu wzroku korzystały z systematycznie uzupełnianego i wzbogacanego zbioru książki mówionej.

Od 2017 r. w ofercie Biblioteki pojawiła się dodatkowa usługa pn. „Książka na telefon” dla osób niepełnosprawnych oraz tych, którym stan zdrowia nie pozwala samodzielnie dotrzeć do siedziby - książki dostarczane są do domu osoby niepełnosprawnej. Strona internetowa Biblioteki jest dostosowana do potrzeb osób z dysfunkcją wzroku.

W ramach działalności kulturalno-oświatowej na rzecz osób niepełnosprawnych w 2017 roku **Muzeum Narodowe w Kielcach** realizowało i doskonaliło bezpłatny projekt Muzeum bliżej nas, którego celem jest skuteczne działanie na rzecz osób niepełnosprawnych. |W ramach projektu przeprowadzono 224 zajęcia edukacyjne i warsztaty dla 3.138 osób niepełnosprawnych. W ramach projektu pn. „Zakup wyposażenia do Dawnego Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach - niezbędnego do wzbogacenia działalności kulturalnej” zakupiono narzędzia do obsługi osób niepełnosprawnych m.in. audioprzewodniki z opisami audiodeskrypcyjnymi i czujkami dźwiękowymi z naprowadzaniem na przedmioty udostępnione do dotykania, rampa podjazdowa, kieszonkowy system FM, plany tyflograficzne.

W 2017 r. **Muzeum Wsi Kieleckiej** w szerokim zakresie współpracowało ze stowarzyszeniami, organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Współpraca przejawia się organizacją licznych spotkań integracyjnych, jarmarków, festynów, wystaw połączonych z prelekcjami i zwiedzaniem muzeum.

Muzeum Okręgowe w Sandomierzu prowadzi bieżącą współpracę – bezpłatnie udostępniając zbiory - z instytucjami i placówkami opiekuńczymi i integracyjnymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych z całej Polski. Ponadto organizowano spotkania integracyjne dla podopiecznych Koła Polskiego Związku Niewidomych w Sandomierzu, połączone ze zwiedzaniem zamku, wystaw stałych i czasowych muzeum oraz prelekcją na temat obrzędów w regionie sandomierskim. Ponadto budynek został dostosowany do potrzeb osób z dysfunkcją narządu ruchu.

Teatr im. Stefana Żeromskiego w Kielcach prowadzi stałą współpracę polegającą na stosowaniu atrakcyjnych cen i rabatów na zakup biletów z instytucjami, fundacjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych m.in. Polskim Związkiem Niewidomych Okręg Świętokrzyski, Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Caritas Diecezji Kieleckiej, Związkiem Głuchoniemych i Niedosłyszących a także gminnymi ośrodkami pomocy społecznej, domami seniora, szkołami specjalnymi oraz warsztatami terapii zajęciowej. W roku 2016 został uregulowany stan prawno-własnościowy nieruchomości w związku z planowanym remontem obiektu. Dzięki uregulowaniu stanu prawno-własnościowego nieruchomości, w 2017 roku rozpoczęto prace projektowe dla zadania pn.: „Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa zabytkowego obiektu Teatru im. Stefana Żeromskiego w Kielcach”, dzięki któremu zostaną wprowadzone udogodnienia dla osób niepełnosprawnych. Inwestycja planowana jest na lata 2019-2022.

Filharmonia Świętokrzyska im. O. Kolberga w Kielcach współpracuje z licznymi stowarzyszeniami, organizacjami i instytucjami wspierającymi osoby z niepełnosprawnością. Z okazji świąt, Dnia Dziecka, Dnia Mamy, Dnia Babci, organizowane są bezpłatne koncerty lub filmy. Budynek Filharmonii został oddany do użytku w 2012 roku i jest w pełni przygotowany do przyjęcia osób niepełnosprawnych.

W Europejskim Centrum Bajki im. Koziółka Matolka w Pacanowie w 2017 r. nie przeprowadzano inwestycji oraz remontów na rzecz osób niepełnosprawnych. Obiekt ECB jest przystosowany do przyjęcia osób niepełnosprawnych. Stała działalność kulturalno-

oświatowa jest bardzo szeroka, skierowana do odbiorców pełnosprawnych jak i niepełnosprawnych.

V. Podnoszenie poziomu aktywności zawodowej oraz polityka równych szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

Osoby z niepełnosprawnościami jako grupa defaworyzowana postrzegana jest przez pryzmat swojej obniżonej sprawności, nie zaś barier, które napotykają na drodze do pełnego funkcjonowania w społeczeństwie. Osoby te doświadczają wielu trudnych sytuacji związanych z realizacją zadań stawianych w dorosłym życiu, związanych ze zdobyciem wykształcenia, odpowiedniego zawodu, założenia rodziny, aktywnego życia w środowisku.

Aktywność zawodowa oraz uczestnictwo w życiu zawodowym określają rolę jednostki w społeczeństwie, nadają sposób postrzegania własnej osoby oraz zapewniają byt. W przypadku osób niepełnosprawnych praca stanowi bodziec aktywujący ich na wielu polach. Praca bowiem to coś więcej niż tylko sposób na zapewnienie sobie utrzymania; to większa samoocena, budowanie pozycji społecznej czy doskonałe narzędzie motywacyjne.

Włączenie się osób z niepełnosprawnościami w rynek pracy pozwoli gospodarce na wykorzystanie potencjału tkwiącego w tej grupie społecznej, przedstawiciele której często dysponują znacznymi zasobami wiedzy i umiejętności. Z kolei osobom niepełnosprawnym pozwoli na pozyskiwanie środków niezbędnych do utrzymania gospodarstwa domowego, prowadzenia systematycznej rehabilitacji czy zakup i serwisowanie środków ortopedycznych i urządzeń pomocniczych rekompensujących posiadaną dysfunkcję.

Z innej strony aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych ma znaczenie ekonomiczne – odciąża system świadczeń społecznych.

Niski poziom aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami jest jednym z głównych czynników do podejmowania działań mających na celu zmianę tej sytuacji. Złożoność systemu rehabilitacji, mnogość instytucji i zadań przez nie realizowanych z jednej strony daje szeroką paletę możliwości włączania osób niepełnosprawnych w rynek pracy, z drugiej strony następuje szereg barier wynikających z braku zintegrowanego zarządzania kwestiami rehabilitacji oraz współpracy pomiędzy poszczególnymi instytucjami pomocowymi.

Zgodnie z zapisami „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020” jedną z instytucji zaangażowaną w realizację celu operacyjnego II - Podnoszenie poziomu

aktywności zawodowej oraz polityka równych szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy jest Wojewódzki Urząd Pracy. Niemniej zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych realizowane są przez samorzady powiatowe, samorząd województwa, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz organizacje pozarządowe – w ramach zleczanych zadań.

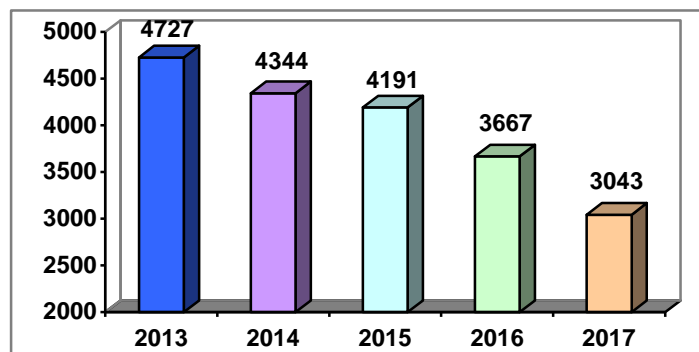
5.1. Poziom i struktura bezrobocia osób niepełnosprawnych.

Analiza rynku pracy jednoznacznie wskazuje, że ograniczenia w dostępie do pracy ze szczególną ostrością dotykały i dotykają osoby z niepełnosprawnością. Osoby te zalicza się do grup podwyższonego ryzyka, które nie tylko mają mniejszą szansę na zdobycie pracy, ale są także narażone na dyskryminację, powodowaną ich niepełnosprawnością. Nie chodzi tu tyle o aspekt społecznego postrzegania i dyskryminacji osób niepełnosprawnych, ale głównie o bariery instytucjonalne, architektoniczne, psychologiczne.

Dane statystyczne wskazują, iż grupa ta, pod względem aktywności na rynku pracy jest marginalizowana i wyłączana ze społeczeństwa, a ich problemy ze znalezieniem pracy i utrzymaniem jej, są czynnikiem powodującym trudną do zaakceptowania sytuację.

Na koniec grudnia 2017r. w rejestrach powiatowych urzędów pracy w województwie świętokrzyskim pozostawało 46.570 osób bezrobotnych, co było wartością niższą o 18,5% w stosunku do 2016r. Spośród ogółu bezrobotnych w regionie świętokrzyskim – 3.043 stanowiły osoby niepełnosprawne, co stanowiło 6,5% ogółu bezrobotnych. W porównaniu do grudnia 2016 roku omawiana grupa bezrobotnych zmniejszyła się o 624 osoby (tj. o 17%), natomiast udział wzrósł 0,1%.

Wykres nr 21 Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych na koniec 2013, 2014, 2015, 2016 i 2017r.

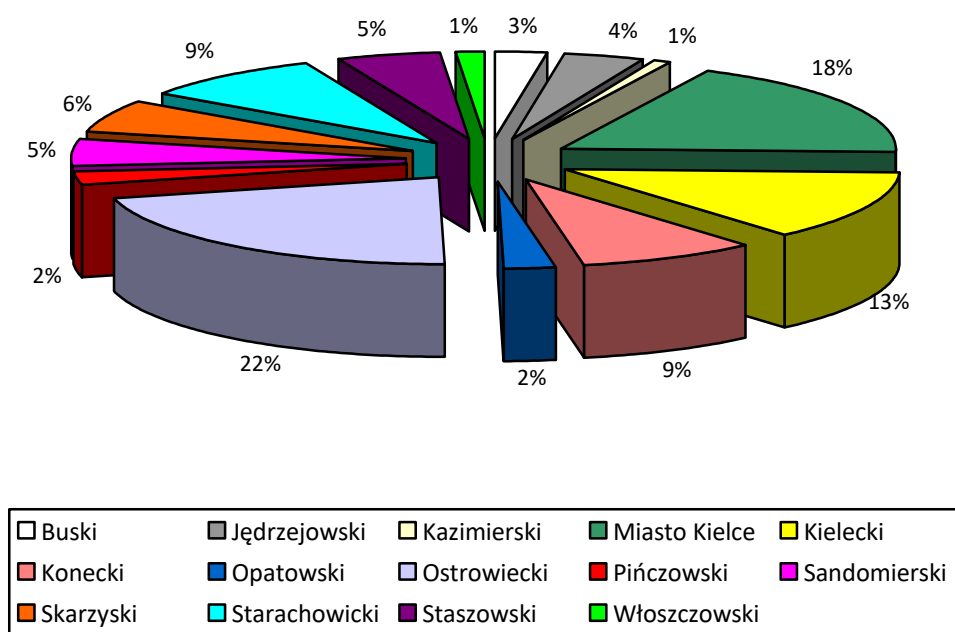
Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy.

Należy zauważyć, iż na spadek liczby bezrobotnych osób niepełnosprawnych niewątpliwie wpływ ma ogólna tendencja zmniejszania się liczby osób bezrobotnych.

Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych było 1.276 (41,9%) mieszkańców wsi i 1.767 (58,1%) mieszkańców miast.

Analizując przestrzenne zróżnicowanie liczby bezrobotnych osób niepełnosprawnych wynika, że od lat największą liczbą charakteryzują się: powiat ostrowiecki - 660 osób (769 w 2016r.), miasto Kielce -555 osób (748 osób w 2016r.) oraz powiat kielecki 399 osób (481 osób w 2016); zaś najmniejszą: powiat kazimierski -31 osób (36 osób w 2016), włoszczowski -45 osób (58 osób w 2016r.) oraz pińczowski -73 osoby (73 osoby w 2016r.). Schemat obrazuje sytuację.

Wykres 22. Procentowy udział bezrobotnych osób niepełnosprawnych na koniec 2017r.

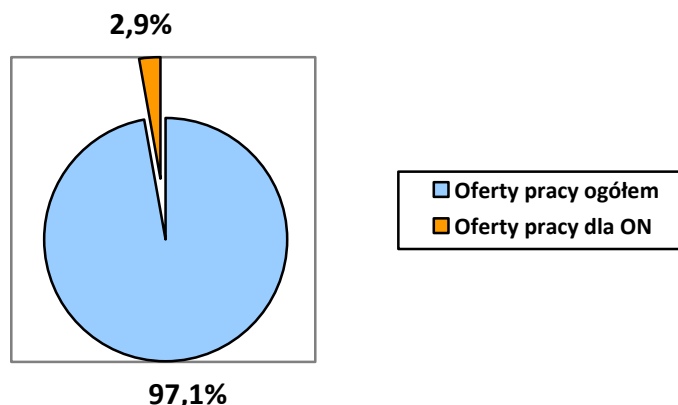
Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy.

Na przestrzeni 2016 i 2017r. zasadniczo nie uległ zmianie udział niepełnosprawnych bezrobotnych kobiet i mężczyzn, wyniósł on odpowiednio 46,7% oraz 53,3%.

Na przestrzeni 2017 roku pracodawcy zgłosili do urzędów pracy 41.601 miejsc pracy i aktywizacji zawodowej tj. o 333 mniej niż w roku 2016. Wśród wszystkich miejsc pracy 2,9% tj. 1.218 stanowiły oferty pracy dla osób niepełnosprawnych w tym 1.129 propozycji zatrudnienia lub innej pracy oraz 89 miejsc aktywizacji zawodowej w ramach

odbywania stażu. Z sektora prywatnego pochodziło 1.144 miejsca tj. 93,9%. Pracy subsydiowanej dotyczyło 251 propozycji zatrudnienia (tj. 20,6%) Dane wskazują na zmniejszenie liczby ofert pracy dla osób niepełnosprawnych tj. o 43 mniej niż w roku 2016.

Wykres nr 23. Oferty pracy dla osób z niepełnosprawnościami w 2017r.

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy.

Na przestrzeni 2017 roku pracę podjęło 2.732 niepełnosprawnych bezrobotnych, wobec 2.300 w roku 2016. Zdecydowana większość podjęła zatrudnienie niesubsydiowane – 72,1%, natomiast z zatrudnienia subsydiowanego skorzystały 762 osoby.

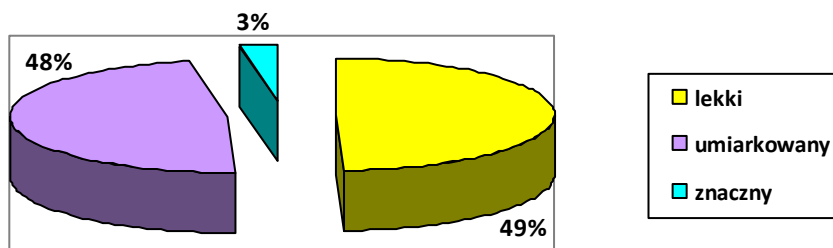
Pracę podjęło 1.328 tj. 48,6% kobiet i 1.404 tj. 51,3% mężczyzn. W analizowanej grupie zdecydowanie więcej było mieszkańców miast 1.599 osób (58,5%) niż wsi – 1.133 osoby (41,5%), choć tendencja ta jest mniej wyraźna niż w latach poprzednich.

Sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy nie jest jednorodna, zależy ona od typu niepełnosprawności i jej stopnia a także faktu wrodzonej lub nabytej niepełnosprawności. Ponadto zmiennymi, które warunkują pozycję niepełnosprawnych na rynku pracy są miejsce zamieszkania, wykształcenie, wiek oraz staż pracy. Dlatego też te dane zostaną poddane analizie.

Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy wskazują na silną korelację stopnia, rodzaju niepełnosprawności oraz zatrudnienia. Stopień niepełnosprawności oraz rodzaj dysfunkcji jest jednym z głównych czynników decydujących o możliwości podjęcia pracy przez osoby z niepełnosprawnością. Dane jednoznacznie potwierdzają, iż najmniej zatrudnionych na koniec 2017r. było osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności – zaledwie 88 osób. Licniejszą grupę stanowiły osoby z orzeczoną umiarkowaną – 1.454 zaś najliczniejszą z lekkim stopniem niepełnosprawności – 1.501 osób. Należy zaznaczyć, iż w porównaniu do roku 2016 największy spadek liczebności bezrobotnych nastąpił w grupie osób z

orzeczoną lekkim stopniem niepełnosprawności - 19% osoby, następnie z umiarkowanym - 15%.

Wykres 24. Bezrobotni niepełnosprawni wg stopnia niepełnosprawności.

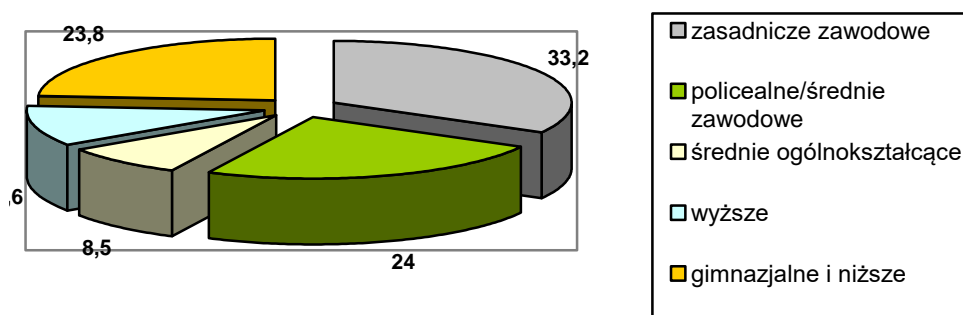
Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy.

Analiza danych dotyczących przyczyn bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych wskazuje, że niezmiennie od lat dominują te same przyczyny niepełnosprawności osób bezrobotnych: schorzenia narządu ruchu – 39% , choroby psychiczne oraz choroby układu krążenia i oddechowego po 10%.

W przestrzeni publicznej występuje szereg barier, które niekorzystnie wpływają na poziom oraz strukturę bezrobocia osób niepełnosprawnych. Do najważniejszych przyczyn problemów osób niepełnosprawnych na rynku pracy są bariery edukacyjne i niski poziom wykształcenia. Niepełnosprawni nadal mają gorszy dostęp do edukacji, szczególnie edukacji wyższej, w porównaniu do ludzi sprawnych, przez co w efekcie słabszy dostęp do rynku pracy.

Statystyki Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach potwierdzają tezę. Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych największy udział stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 33,1%, następnie policealnym i średnim zawodowym -24% oraz gimnazjalnym i niższym 23,8%. Najmniej liczna była grupa osób niepełnosprawnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – 8,5% oraz wyższym 10,6.

Wykres 25. Bezrobotni niepełnosprawni wg poziomu wykształcenia.

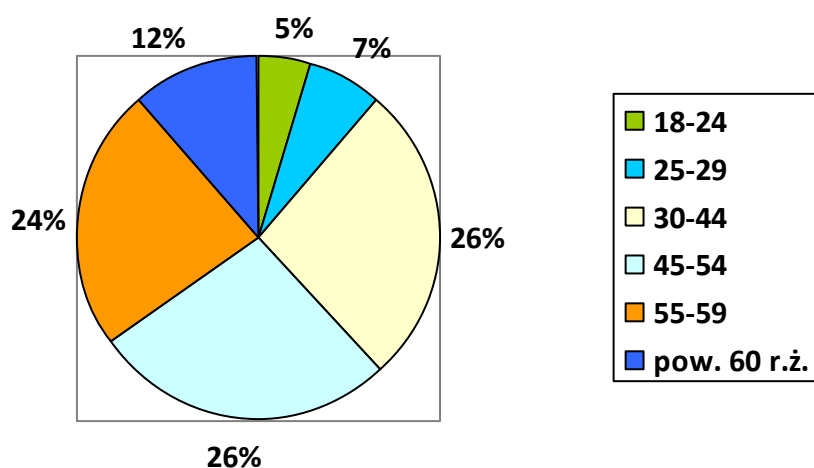

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy.

Struktura zjawiska bezrobocia osób niepełnosprawnych w kontekście wieku wskazuje na zmianę najliczniejszej grupy. Na koniec 2017r. wśród bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 45-54 lat – 26,8% oraz 30-44 lata – 26,7%, a nie jak dotychczas w przedziale wiekowym 55-60 lat.

Najmniej liczną grupą osób niepełnosprawnych bezrobotnych były osoby młode - w przedziale wiekowym 18-24 lata – 4,8 % ogółu.

Wykres 26. Struktura osób bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych wg wieku w 2017r.

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy.

Z danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach wynika, iż wśród bezrobotnych niepełnosprawnych niezmiennie od lat najwięcej osób posiadało długi staż pracy wynoszący od 10 do 20 lat – 22,2% (spadek o 0,4% w stosunku do 2016r.) oraz od 1 – 5 lat – 17,9% (wzrost o 1,1% w stosunku do 2016r.) Natomiast liczba osób niepełnosprawnych bez stażu pracy wyniosła 9,2%.

Ważnym wskaźnikiem wpływającym na sytuację bezrobotnej osoby niepełnosprawnej jest czas pozostawania bez pracy. W regionie świętokrzyskim dominowały osoby niepełnosprawne z najdłuższym – powyżej 24 miesięcy - czasem pozostawania bez pracy. Osoby te stanowiły 25% ogółu bezrobotnych osób niepełnosprawnych. Następną pod względem liczebności były osoby pozostające bez pracy w od 1-3 miesięcy – 17,8 oraz od 6 do 12 miesięcy – 17,9%. Najmniej liczną grupą

stanowiły osoby pozostające bez zatrudnienia najkrócej – do 1 miesiąca – 8,5% ogółu bezrobotnych niepełnosprawnych.

5.2. Zadania samorządów powiatowych z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych przez rehabilitacja osób niepełnosprawnych nazywa „zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej”.

Samorzady powiatowe realizują szereg zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w oparciu o środki PFRON przyznawane powiatom wg. algorytmu.

Do zadań powiatów realizowanych z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych należą:

- udzielanie osobom niepełnosprawnym pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej albo rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej
- udzielanie dofinansowania do wysokości 50% oprocentowania kredytów bankowych, zaciągniętych przez osoby niepełnosprawne na kontynuowanie działalności gospodarczej lub prowadzenie własnego lub dzierżawionego gospodarstwa rolnego,
- zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej.
- finansowanie kosztów szkolenia i przekwalifikowania zawodowego niepełnosprawnych,
- zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy na rzecz osób niepełnosprawnych poszukujących pracy (staże, prace interwencyjne, szkolenia, przygotowania zawodowe w miejscu pracy).

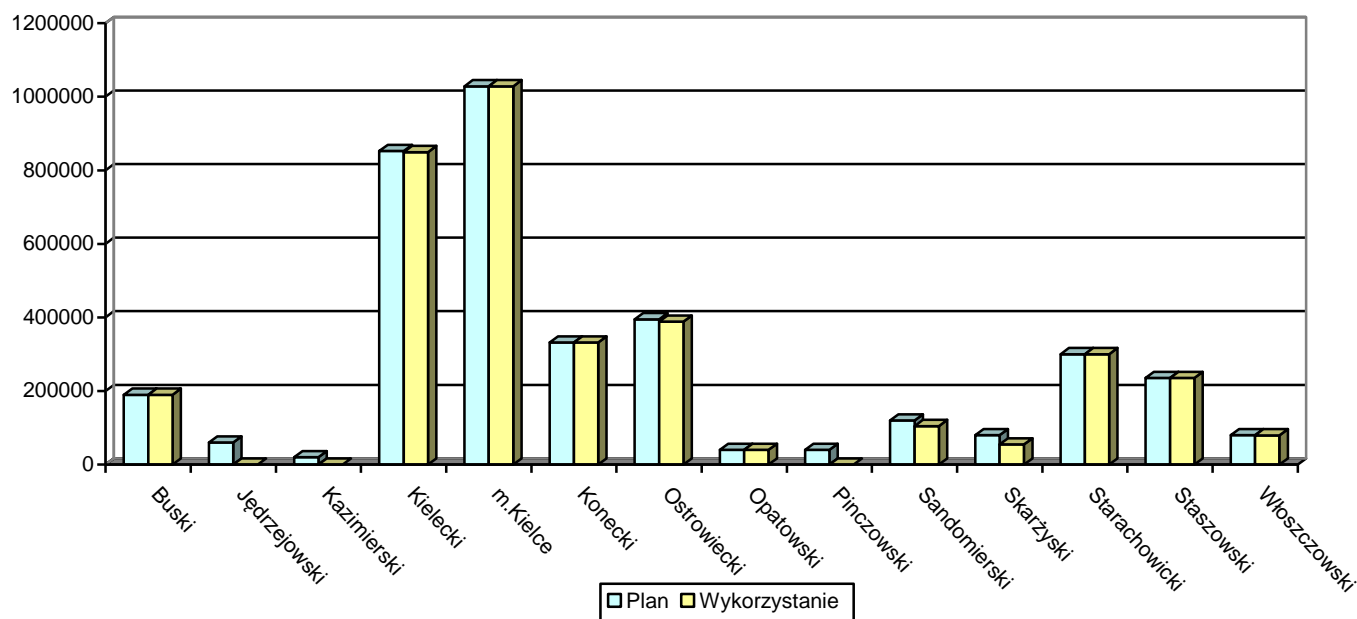
W roku 2017 samorzady powiatowe na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych przeznaczyły kwotę **3.773.255 zł tj. o blisko 125.000 zł więcej niż w 2016r.**

Ostatecznie w wyniku realizacji zadań została wykorzystana kwota: **3.602.823 zł.** Oznacza to, że skuteczność wykorzystania środków PFRON przez powiaty wyniosła 96%, co

stanowi o utrzymaniu stopnia wykorzystania środków PFRON na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej na poziomie 2016r.

Należy zwrócić uwagę, iż w 2017r. występowały duże dysproporcje w zaangażowaniu środków finansowych na zadania przez poszczególne powiaty. Z nadesłanych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie ankiet wynika, iż wszystkie powiaty zaplanowały środki na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej. Najwyższe kwoty zostały wydatkowane przez powiat kielecki oraz Miasto Kielce. Natomiast powiaty: jędrzejowski, kazimierski, pińczowski pomimo zabezpieczenia środków – nie wydatkowały ich. Taki stan rzeczy wynika z niskiego zainteresowania wnioskodawców dofinansowaniem, co przełożyło się na brak złożonych wniosków na poszczególne zadania.

Wykres 27. Zaangażowanie środków PFRON przez samorzady powiatowe województwa Świętokrzyskiego na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Procentowy udział wykorzystania środków finansowych na realizację poszczególnych zadań zasadniczo od lat nie ulega większym zmianom. Zadaniem na które świętokrzyskie samorzady powiatowe wydatkowały najwięcej środków finansowych były:

- zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej – 2.123.667zł - odnotowano wzrost wydatkowania środków na poziomie 6% w stosunku do 2016r.

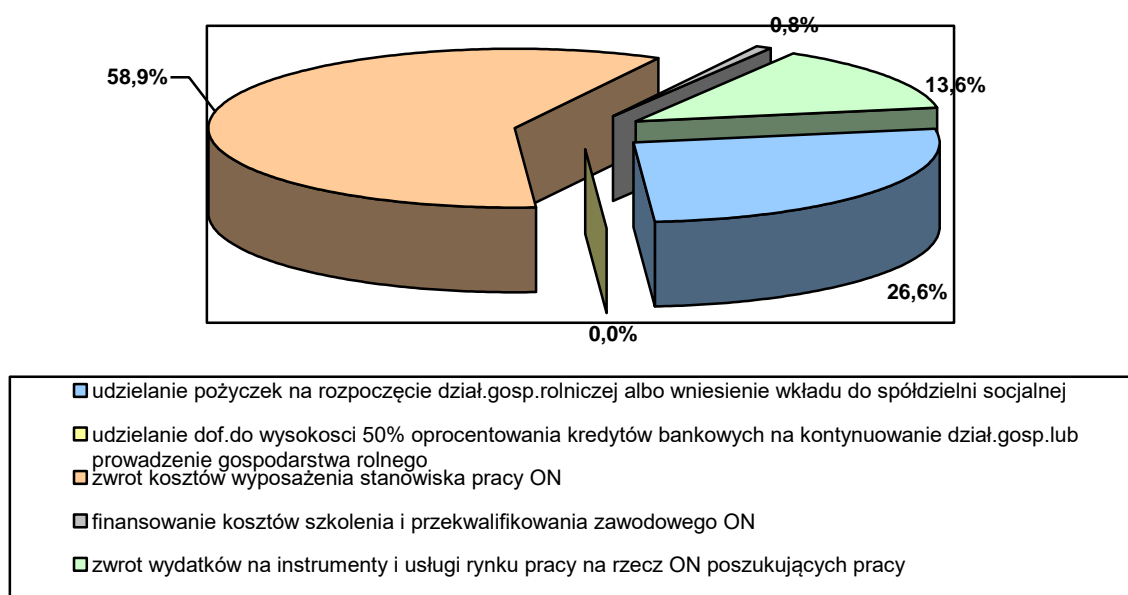
- udzielanie osobom niepełnosprawnym pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej albo rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej 960.075 zł – odnotowano kolejny rok z rzędu zmniejszenie wydatkowania środków na poziomie 4,5%.
- zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy na rzecz osób niepełnosprawnych poszukujących pracy –489.885 zł - nastąpiło zmniejszenie wydatkowanych środków o 10%.

zaś najmniej:

- finansowanie kosztów szkolenia i przekwalifikowania zawodowego niepełnosprawnych –29.186 zł – odnotowano zmniejszenie na poziomie 50% .

Na zadanie: udzielanie dofinansowań do 50% oprocentowani kredytów bankowych zaciągniętych przez ON w roku 2017 nie wydatkowano środków finansowych.

Wykres 28. Wydatkowanie przez powiaty środków na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Ważnym elementem wspomagającym proces aktywizacji i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych pozostających bez pracy są kampanie informacyjne prowadzone na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Zaletą kampanii jest możliwość dotarcia w jednym czasie przy stosunkowo niskich nakładach finansowych do jak najszerszego kręgu odbiorców Dzięki działaniom podejmowanym w ramach kampanii możliwe jest pogłębianie wiedzy, zapobieganie bierności i izolacji osób

niepełnosprawnych, a także zmiana stereotypów, promocja postaw służących kształtowaniu integracji zawodowej i społecznej tej grupy osób.

W regionie świętokrzyskim spośród 14 powiatów 7 (czyli 50% ogółu) prowadziło w 2017r. działania kampanijne na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. W porównaniu do roku 2016 odnotowano wzrost liczby powiatów stosujących kampanie promujące działalność. Niemniej jednak należy zauważyć, iż wachlarz prowadzonych działań kampanijnych był szerszy niż w latach minionych. Do najczęściej wymiennych przez respondentów form zaliczyć należy:

- tworzenie serwisów internetowych/umieszczanie informacji z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych na stronach internetowych,
- umieszczenie artykułów w lokalnych mediach, prasie,
- udział w targach pracy,
- opracowanie i kolportaż plakatów i ulotek,
- organizowanie spotkań z osobami niepełnosprawnymi jak i pracodawcami.
- przeprowadzanie wizyt studyjnych z udziałem osób niepełnosprawnych w zakładach pracy.

Miasto Kielce zadanie to zleciło do realizacji organizacjom pozarządowym. Łącznie na ten cel przeznaczono kwotę 64.800 zł.

Kolejnym wskaźnikiem poddanym analizie była liczba opracowanych przez powiaty programów reintegracji zawodowej z uwzględnieniem specyficznych potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych, który obejmowałby system szkoleń z zakresu zakładania spółdzielni socjalnych i działalności gospodarczej. Tego typu forma przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji zawodowej niepełnosprawnych w regionie nie jest popularna – żaden powiat w 2017r., podobnie jak w latach poprzednich nie posiadał uchwalonego programu reintegracji zawodowej niepełnosprawnych.

5.3. Zadania samorządu województwa z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nakłada na samorząd wojewódzki zadania mające na celu prowadzenie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Do zadań realizowanych przez samorząd województwa wynikających z zapisów ustawy z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych jest dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej. W ramach realizacji zadania

dotyczącego dofinansowania kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej środki PFRON w wysokości: **3.765.548,96** zł. przyznano dla:

- Powiatowego Zakładu Aktywności Zawodowej w Stykowie – 1.221.800,00 zł.
- Zakładu Aktywności Zawodowej w Końskich – 823.248,96 zł.
- Zakładu Aktywności Zawodowej Caritas Diecezji Kieleckiej w Kielcach – 962.000,00 zł.
- Zakładu Aktywności Zawodowej Stowarzyszenia „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach – 758.500,00 zł.

Przyznane przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego środki zostały przeznaczone głównie na bieżącą działalność Zakładów Aktywności Zawodowej w Stykowie, Końskich oraz Kielcach oraz także m.in. na zakup: plotera laserowego zakupionego przez Zakład Aktywności Zawodowej w Końskich, manekina do prasowania pokrowców na krzesła przez ZAZ w Stykowie.

Według stanu na grudzień 2017 r. w czterech Zakładach Aktywności Zawodowej zatrudnionych było łącznie **251** osób, w tym **186** osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Ostatecznie Zakłady wykorzystały środki PFRON w wysokości: **3.759.037,47** zł.

Ponadto w 2017 r. Samorząd Województwa z własnych środków dofinansowywał działalność funkcjonujących na terenie województwa Zakładów Aktywności Zawodowej.

Na w/w cel zostały przeznaczone środki w łącznej kwocie: 709 625,08 zł., w tym dla:

- Zakładu Aktywności Zawodowej w Stykowie – 239 000,00 zł.,
- Zakładu Aktywności Zawodowej w Końskich – 137 486,13 zł.,
- Zakładu Aktywności Zawodowej Caritas Diecezji Kieleckiej w Kielcach – 122 360,00 zł.,
- Zakładu Aktywności Zawodowej Stowarzyszenia „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach – 210 778,95 zł.,

Zakłady wykorzystały całość środków przekazanych przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego w 2017 roku. Obowiązek dofinansowania Zakładów przez Samorząd Województwa wynika z przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Ustawa ta obliguje Samorząd do udziału w finansowaniu kosztów działania tych podmiotów w wysokości co najmniej 10% ogólnych kosztów działania.

5.4. Zadania Oddziału Świętokrzyskiego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Zadania realizowane przez Oddział Świętokrzyskiego PFRON w głównej mierze skupiają się na działaniach związanych z rehabilitacją społeczną. W ramach realizowanego zadania dotyczącego zwrotu kosztów budowy obiektów i pomieszczeń zakładu, transportowych i administracyjnych skorzystał 1 zakład pracy chronionej – wydatkowana kwota 17.242,02 zł.

Ponadto w ramach wsparcia zatrudnienia osób niepełnosprawnych poprzez „System Obsługi Dofinansowań” zrekompensowano podwyższone koszty zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ponad 3.502 instytucjach. W związku z faktem, iż System jest obsługiwany centralnie, nie ma możliwości oszacowania wydatkowanej kwoty na terenie województwa świętokrzyskiego.

5.5. Chroniony rynek pracy

Zatrudnienie chronione można zdefiniować jako zatrudnienie osoby z niepełnosprawnością w warunkach określonych szczególnymi przepisami prawa. Zatrudnienie takie jest pracą zarobkową, wydajną, przynoszącą określony dochód z wykonywanej pracy. Praca chroniona stanowi alternatywę pracy na otwartym rynku pracy i prowadzona jest przez wyspecjalizowane podmioty, zaś ostatecznym celem pracy chronionej jest przygotowanie osoby niepełnosprawnej do pracy w warunkach niechronionych - ma więc ona charakter przejściowy.

Rok 2017 zarówno w skali kraju jak i regionu był kolejnym okresem w którym nastąpiło zmniejszenie liczby zakładów pracy chronionej. W skali kraju uległa redukcji także liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w ZPCh, natomiast w regionie odnotowano odwrotną tendencję – nastąpił wzrost zatrudnienia. Analizie poddano dane pozyskane z Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych za 2017r. Wynika z nich, że w ciągu minionego roku w regionie uległa zmniejszeniu liczba ZPCH z 39 do 38 zakładów, niemniej liczba zatrudnionych osób ogółem oraz zatrudnionych osób z niepełnosprawnościami uległa zwiększeniu odpowiednio o 8,1% oraz 7,4%.

Tabela nr 7 prezentuje zatrudnienie w zakładach pracy chronionej na przestrzeni lat 2015– 2017 w regionie.

Tabela 6. Zatrudnienie w zakładach pracy chronionej w latach 2015-2017 w województwie świętokrzyskim.

	2015		2016		2017	
	Województwo	Kraj	Województwo	Kraj	Województwo	Kraj
Liczba ZPCh	42	1.215	39	1.120	38	1.038
Liczba zatrudnionych osób ogółem	3.610	167.632	3.672	163.455	3.977	166.248
Liczba zatrudnionych ON ogółem	2.908	132.104	3.050	129.302	3.278	129.195
- znaczny st. niepełnosprawności	197	9.641	206	9.550	275	9.896
- umiarkowany st. niepełnosprawności	2.155	89.991	2.320	90.101	2.498	90.478
- lekki stopień niepełnosprawności	556	32.472	524	29.651	504	28.820

Źródło: Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.

VI. Rehabilitacja i profilaktyka medyczna osób niepełnosprawnych.

Według definicji WHO rehabilitacja jest kompleksowym, zespołowym postępowaniem w stosunku do osób niepełnosprawnych fizycznie i psychicznie, które ma na celu przywrócenie tym osobom pełnej lub maksymalnej do osiągnięcia sprawności fizycznej i psychicznej, zdolności do pracy i zarobkowania oraz zdolności do czynnego życia społecznego.

Rehabilitacja jest szerokim określeniem -nie należy interpretować jedynie jako proces lecz jako system, w skład którego wchodzi instytucje ochrony zdrowia, pomocy społecznej, nauki i oświaty, kultury oraz organizacji pozarządowych. Na tak rozumianą rehabilitację składają się dwie podstawowe dziedziny: rehabilitacja lecznicza i społeczno-zawodowa.

Nie bez znaczenia jest fakt, iż odpowiednio wcześnie wdrożona rehabilitacja prowadzi nie tylko do poprawy stanu zdrowia i osiągnięcia właściwych efektów

funkcjonalnych, ale także obniża koszty leczenia, zmniejsza stopień niepełnosprawności oraz poprawia jakość życia¹⁰.

Jednym z elementów diagnozy i monitoringu poziomu zdrowia mieszkańców regionu jest analiza danych statystycznych pochodzących z Oddziału Świętokrzyskiego Narodowego Funduszu Zdrowia. Dane dotyczą zagadnień takich jak: liczba placówek rehabilitacji medycznej, realizacji świadczeń rehabilitacji medycznej i uzdrowskiej oraz stopnia zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczno-pomocniczy.

Zestawienia w poniższej tabeli i wykresie dotyczą udzielania świadczeń rehabilitacji medycznej. Podstawową metodą pracy w rehabilitacji medycznej jest praca zespołu rehabilitacyjnego przy wykorzystaniu zaplecza medyczno - rehabilitacyjnego.

Tabela 7. Placówki rehabilitacji medycznej w województwie świętokrzyskim.

Wyszczególnienie	Liczba zakładów		
	2015	2016	2017
Oddziały rehabilitacyjne	13	13	13
Liczba łóżek w oddziałach rehabilitacyjnych	1005	966	991
Dzienne oddziały rehabilitacyjne	29	29	28

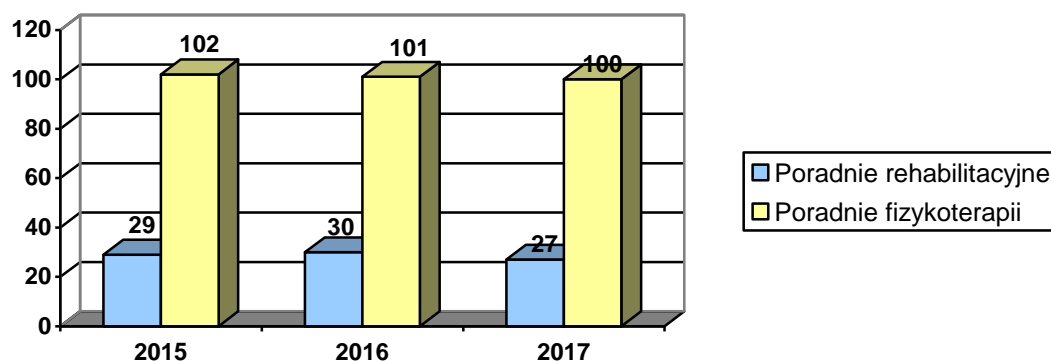
Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

W roku 2017 liczba oddziałów rehabilitacyjnych w województwie świętokrzyskim nie uległa zmianie - wyniosła 13. Na przestrzeni 2016 i 2017r. nastąpił nieznaczny – 2,5% wzrost liczby łóżek w oddziałach rehabilitacyjnych; w 2016r liczba łóżek wyniosła 996 zaś w 2017 – 991, co stanowi wartość mniejszą niż w roku 2015. Wskaźnik dotyczący liczby dziennych oddziałów rehabilitacyjnych uległ zmniejszeniu – z 29 do 28 oddziałów.

Istotnymi elementami w procesie rehabilitacji medycznej są: liczba i dostępność do poradni rehabilitacyjnych i poradni fizykoterapii.

¹⁰ J. Kawwa, A. Wilmonska-Pietruszewska „Znaczenie rehabilitacji w zapobieganiu niepełnosprawności” w „Niepełnosprawność-zagadnienia, problemy, rozwiązania” Nr II 2016.

Wykres 29. Liczba poradni rehabilitacyjnych oraz fizykoterapii na terenie województwa Świętokrzyskiego.

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

Poradnie rehabilitacyjne funkcjonujące w strukturze Zespołonej Opieki Zdrowotnej (ZOZ) mają za zadanie zapewnienie leczniczego usprawniania osobom niepełnosprawnym w zakresie wizyt lekarskich ambulatoryjnych i domowych.

Zakres oddziaływań poradni rehabilitacji medycznej obejmuje udzielanie porad specjalistycznych z zakresu rehabilitacji narządów ruchu oraz prowadzenie leczenia pacjentów wymagających leczenia rehabilitacyjnego.

W roku 2017 w regionie świętokrzyskim liczba poradni rehabilitacyjnych wyniosła 27, co stanowi o zmniejszeniu na przestrzeni 2016 i 2017 o 3 placówki.

Z kolei liczba poradni fizykoterapii na przestrzeni lat 2016 - 2017 uległa zmniejszeniu o jedną poradnię i wynosiła 100. Trend ten występuje od 2015r.

Na podstawie statystyk NFZ Oddziału Świętokrzyskiego przeprowadzono analizę liczby świadczeniobiorców poszczególnych typów rehabilitacji oraz nakładów finansowych na świadczenia rehabilitacji medycznej.

Tabela 8. Liczba świadczeniodawców, koszty świadczeń rehabilitacyjnych w Oddziale Świętokrzyskim NFZ.

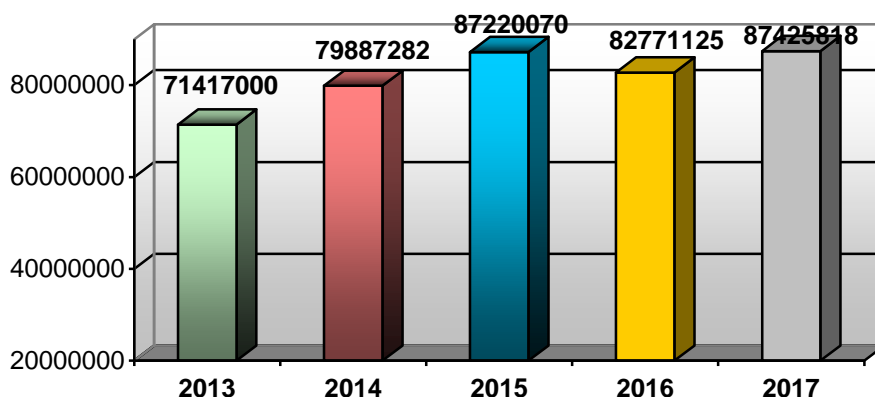
Wyszczególnienie	Liczba świadczeniodawców			Całkowity koszt realizacji świadczeń medycznych		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Fizjoterapia ambulatoryjna	102	101	100	32.873.767	28.730.369	29.585.487
Fizjoterapia domowa	3	2	2	771.415	555.951	577.429
Lekarska ambulatoryjna opieka rehabilitacyjna	29	30	27	972.843	966.021	1.012.943
Rehabilitacja neurologiczna	7	7	7	7.932.646	7.637.554	8.276.499
Rehabilitacja osób z dysfunkcją narządu słuchu i mowy	1	1	1	249.967	216.889	260.622
Rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego w ośrodku/oddziale dziennym.	7	7	7	3.232.281	3.660.457	3.535.138
Rehabilitacja kardiologiczna w ośrodku/oddziale dziennym.	3	4	3	484.572	496.543	487.787
Rehabilitacja kardiologiczna w warunkach stacjonarnych	2	2	2	3.447.630	3.460.717	3.405.835
Rehabilitacja ogólnoustrojowa w ośrodku/oddziale dziennym	23	23	22	9.699.237	9.976.557	9.510.920
Rehabilitacja ogólnoustrojowa w warunkach stacjonarnych	12	12	12	27.417.809	26.933.755	30.626.958
Rehabilitacja osób z dysfunkcją narządu wzroku	1	1	1	137.903	136.312	146.200
RAZEM	189	190	184	87.220.070	82.771.125	87.425.818

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

Tabela nr 8 przedstawia liczbę świadczeniodawców oraz koszty realizacji świadczeń poszczególnych rodzajów rehabilitacji medycznej realizowanych przez Oddział Świętokrzyski Narodowego Funduszu Zdrowia w horyzoncie czasowym obejmującym lata 2015 - 2017.

Łączny koszt udzielonych świadczeń w zakresie rehabilitacji medycznej w 2017r. wzrósł o ponad 5% w stosunku do roku 2016 i wyniósł 87.425.818 zł. Niezmiennie najwyższe nakłady zostały poniesione na prowadzenie fizjoterapii ambulatoryjnej – blisko 29,5 mln zł. co stanowiło 33,8% ogółu kosztów oraz na rehabilitację ogólnoustrojową w warunkach stacjonarnych – prawie 30,5 mln zł tj. 35% ogółu kosztów rehabilitacji medycznej. Najistotniej, bo aż o ponad 3,5 mln zł uległo zwiększeniu wydatkowanie środków związanych z rehabilitacją ogólnoustrojową w warunkach stacjonarnych. Natomiast największe zmniejszenie wydatków nastąpiło w zakresie rehabilitacji dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego w ośrodku/oddziale dziennym – o kwotę 125 tys. zł.

Wykres 30 Wysokość środków poniesionych na świadczenia rehabilitacji medycznej w latach 2013 – 2017.

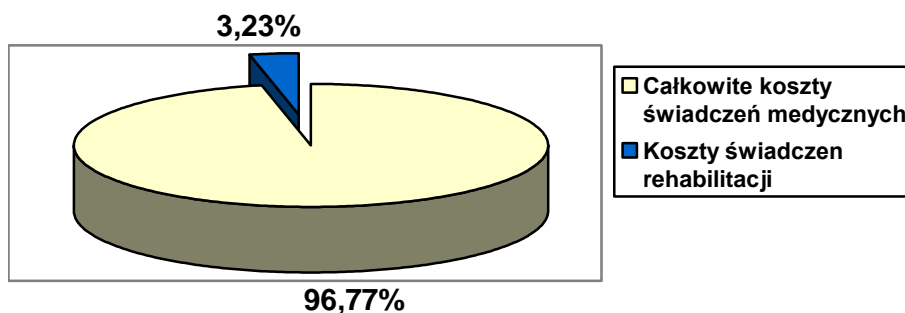

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

Należy zaznaczyć, iż na przestrzeni lat 2013 - 2015 wzrosły nakłady na świadczenia rehabilitacji medycznej o blisko 22% co świadczy o rosnącym zapotrzebowaniu na świadczenia rehabilitacji medycznej.

Ważnym wskaźnikiem obrazującym skalę i zakres udzielanych świadczeń rehabilitacji medycznej jest udział kosztów realizacji świadczeń z zakresu rehabilitacji medycznej w całkowitym koszcie realizacji świadczeń zdrowotnych. Wskaźnik ten wyniósł 3,23% , co wskazuje utrzymanie poziomu w roku 2016.

Wykres nr 31 Udział kosztów świadczeń rehabilitacji medycznej w całkowitych kosztach świadczeń zdrowotnych w 2017r.

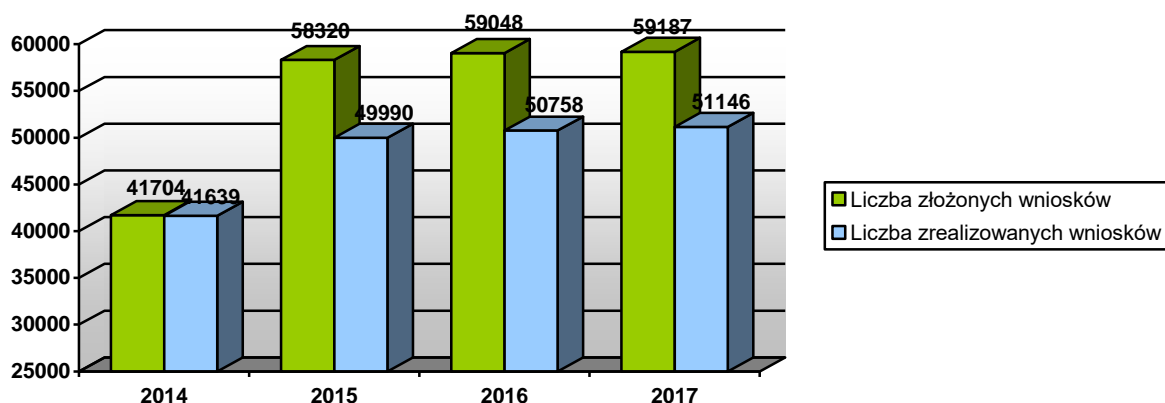

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

6.1. Zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny i pomocniczy

Kolejnym wskaźnikiem diagnozy była analiza danych z zakresu zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny – pomocniczy finansowany przez NFZ Oddział Świętokrzyski. Sprzęt ten odgrywa fundamentalną rolę podczas rehabilitacji, jak i stanowi pomoc w codziennej egzystencji osób z dysfunkcjami. Przedmioty ortopedyczne to sprzęty, które pomagają osobie niepełnosprawnej lub chorej w poruszaniu się. Są to na przykład: protezy, kule, balkoniki, wózki, natomiast środkami pomocniczymi są środki, które pomagają osobom niepełnosprawnym radzić sobie z chorobą lub niepełnosprawnością, pomagają przebywać wśród ludzi i kontaktować się z nimi na przykład: aparaty słuchowe, soczewki okularowe, obuwie ortopedyczne.

Wykres 32 Liczba złożonych oraz zrealizowanych wniosków o dofinansowanie sprzętu ortopedyczno - pomocniczego w woj. świętokrzyskim przez NFZ Oddział Świętokrzyski w latach 2014- 2017.

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

Wykres przedstawia liczbę złożonych oraz zrealizowanych wniosków o dofinansowanie sprzętu ortopedyczno – pomocniczego w latach 2014-2017. Okres ten charakteryzuje się znacznym wzrostem liczby zrealizowanych wniosków w latach 2014 i 2015, zaś w latach 2015 - 2017 tendencja wyhamowała – wzrost na przestrzeni analizowanego okresu wyniósł 2,3%.

Istotnym wskaźnikiem poddanym analizie jest udział zrealizowanych wniosków w ogólnej liczbie złożonych wniosków o dofinansowanie sprzętu ortopedyczno – pomocniczego. Należy zwrócić uwagę na współczynnik zrealizowanych wniosków do wniosków złożonych. W roku 2014 wyniósł on blisko 1,0, natomiast w latach 2015, 2016 i

2017 zmniejszyła się i osiągnęła wartość zaledwie 0,86. Wskazuje to na niezaspokojenie potrzeb w powyższym zakresie.

Rok 2017 był kolejnym z rzędu okresem zwiększania kosztów realizacji złożonych wniosków w ramach zaopatrywania w sprzęt ortopedyczno – pomocniczy. Nakład poniesionych wydatków wyniósł 17.401.473 zł co było wartością o blisko 1,7% wyższą niż w 2016r.

Natomiast w przypadku wydanych kart zaopatrzenia comiesięcznego (środki pomocnicze wydawane cyklicznie) po raz kolejny odnotowano istotny – 10% wzrost w stosunku do 2016r. – wydano 37.066 aktywnych kart przy jednoczesnym 7,2% wzroście całkowitego kosztu realizacji tego zadania z kwoty 15.281.930 zł w 2015 do 16.392.629 zł w 2017r.

Znaczenie leczenia uzdrowiskowego i sanatoryjnego w procesie rehabilitacji ze względu na jego kompleksowość, komplementarność i różnorodność stosowanych metod leczenia jest duże. Wskaźnikiem obrazującym sytuację w zakresie dostępności do świadczeń rehabilitacyjnych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego jest analiza średniego czasu oczekiwania oraz liczba oczekujących na świadczenia. W przypadku leczenia w szpitalu uzdrowiskowym na przestrzeni 2016 i 2017r. średni czas oczekiwania uległ zwiększeniu z 8 do 9 miesięcy, natomiast w przypadku leczenia sanatoryjnego był dłuższy – wynosił 22 miesięcy – co było wartością o cztery miesiące wyższą niż w 2016 roku i o 8 miesięcy dłuższym niż w roku 2015.

Wynika to z faktu, iż liczba skierowań na leczenie w szpitalu uzdrowiskowym wydawanych przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego była prawie sześciokrotnie niższa niż skierowań na leczenie sanatoryjne. Tabela przedstawia sytuację.

Tabela 9. Zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne z zakresu leczenia uzdrowiskowego i sanatoryjnego.

Leczenie w szpitalu uzdrowiskowym			Leczenie sanatoryjne		
Liczba skierowań wystawionych przez lek. ubezpieczenia zdrowotnego	Liczba skierowań zaakceptowanych przez NFZ	Liczba skierowań zrealizowanych	Liczba skierowań wystawionych przez lek. ubezpieczenia zdrowotnego	Liczba skierowań zaakceptowanych przez NFZ	Liczba skierowań zrealizowanych
2.684	1.924	1.067	15.792	15.546	404

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

Ważnym wskaźnikiem jest udział skierowań na leczenie w szpitalu uzdrowiskowym oraz na leczenie sanatoryjne wystawionych przez lekarza ubezpieczenia społecznego do liczby skierowań zrealizowanych. W przypadku leczenia w szpitalu uzdrowiskowym wskaźnik wyniósł 39% natomiast w przypadku leczenia sanatoryjnego zaledwie 2,5%.

W procesie rehabilitacji oraz ograniczania skutków występowania niepełnosprawności istotną kwestią jest możliwość korzystania ze sprzętu rehabilitacyjnego w warunkach domowych. Takie rozwiązanie umożliwiają funkcjonujące na terenie województwa wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego. Z danych przedstawionych przez samorządy powiatowe wynika, iż w 2017r. funkcjonowało 16 tego typu instytucji na terenie 10 powiatów. Liczba wypożyczalni zwiększyła się o 45% w stosunku do 2016r.

Zapobieganie niepełnosprawności i zmniejszanie ewentualnych jej skutków jest dla społeczeństwa mniej kosztowne niż konieczność zapewnienia późniejszej opieki nad osobami niepełnosprawnymi i podejmowanie działań zmierzających do ich integracji ze społeczeństwem.

W tym zakresie dokonano analizy wskaźników: liczby i zakresu realizowanych przez powiaty programów i projektów dotyczących zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków oraz liczby kampanii informacyjnych dot. podnoszenia świadomości w zakresie występowania niewłaściwych symptomów rozwojowej opieki, pielęgnacji dzieci i młodzieży

W 2017r. 3 powiaty regionu posiadały opracowane programy z zakresu zapobiegania i ograniczania niepełnosprawności. Łączna kwota wydatkowana na realizację działań w ramach programów wyniosła: 391.067 zł, z czego większość –321.067zł pochodziła ze źródeł zewnętrznych, zaś środki własne powiatów: 70.000 zł. Do najpopularniejszych form należały działania mające na celu zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in.: realizacja programu pn. „Aktywny samorząd” w ramach którego finansowano likwidację barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami, podejmowano współpracę pomiędzy PCPR –OPS i PUP, prowadzono wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego. W powiecie Opatowskim w ramach projektu „Zapewniamy wysokiej jakości usługi społeczne w Powiecie Opatowskim” zostało utworzone centrum asystentury dla osób niepełnosprawnych, w ramach, którego osoby z niepełnosprawnościami zostały objęte usługami asystenckimi (raz w tygodniu przez 4 godziny) w wykonywaniu podstawowych czynności niezbędnych do samodzielnego i aktywnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Z analizy ankiet wynika, iż jedynie 4 powiaty: jędrzejowski, kazimierski, kielecki oraz opatowski podjęły działania w ramach podnoszenia wiedzy w zakresie występowania niewłaściwych symptomów rozwojowych, opieki, pielęgnacji dzieci i młodzieży.

W ramach działalności poradni psychologiczno-pedagogicznych udzielano porad, wskazówek, informacji dla rodziców organizowano szkolenia i prelekcje w zakresie pracy z dziećmi. Ponadto podnoszono kwalifikacje członów Rad Pedagogicznych dot. niewłaściwych symptomów rozwojowych, sposobów wychowywania, stosowania profilaktyki, metod pracy z dziećmi mającymi zaburzenia rozwojowe lub emocjonalne.

VII. Podnoszenie poziomu wykształcenia efektem rozwoju i dostosowania systemu edukacji do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.

Niskie wykształcenie i związany z nim brak kwalifikacji do wykonywania pracy to dziś główne, a zarazem najtrudniejsze wyzwania stojące przed polityką państwa wobec społeczności osób niepełnosprawnych.

Oprócz typu niepełnosprawności to właśnie brak wykształcenia stanowią największe bariery w podjęciu zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne.

Wpływ na aktywność zawodową osób niepełnosprawnych ma system kształcenia niepełnosprawnych zarówno tych z niepełnosprawnością wrodzoną jak i nabytą. To właśnie od efektywności, skuteczności, przystosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz oczekiwań pracodawców zależy sytuacja tej grupy społecznej na rynku pracy.

Poziom wykształcenia jako wskaźnik zasobów kapitału ludzkiego danej jednostki jest czynnikiem niezwykle istotnym dla aktywności zawodowej. Niski poziom wykształcenia ogranicza szanse na rynku pracy i zwiększa zagrożenie wykluczeniem społecznym – wtrącającym jednostkę w pułapkę ubóstwa i bezradności.

Z drugiej strony wykształcenie niesie ze sobą szereg korzyści o charakterze indywidualnym¹¹.

7.1. Zaplecze edukacyjne dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Kształcenie specjalne jest elastycznym systemem ułatwień wychowawczych stosowanych wobec uczniów, którzy mają różnego rodzaju i różnego stopnia trudności w nauce spowodowane czynnikami zewnętrznymi lub wewnętrznymi¹².

Wyróżnia się następujące formy kształcenia osób niepełnosprawnych:

- 1) przedszkola specjalne oraz oddziały specjalne w przedszkolach ogólnodostępnych;
- 2) szkoły specjalne wszystkich typów, w tym szkoły przysposabiające do pracy, oraz oddziały specjalne w szkołach ogólnodostępnych;
- 3) młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
- 4) młodzieżowe ośrodki socjoterapii;
- 5) specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze;
- 6) specjalne ośrodki wychowawcze;

¹¹ Badania wpływu kierunku i poziomu wykształcenia na aktywność zawodową osób niepełnosprawnych. Raport końcowy.

¹² Pańczyk J. Pedagogika specjalna. Psychopedagogiczne i metodyczne studium terminologiczne, Warszawa 1991r.

7) ośrodki umożliwiające dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, realizację odpowiednio:

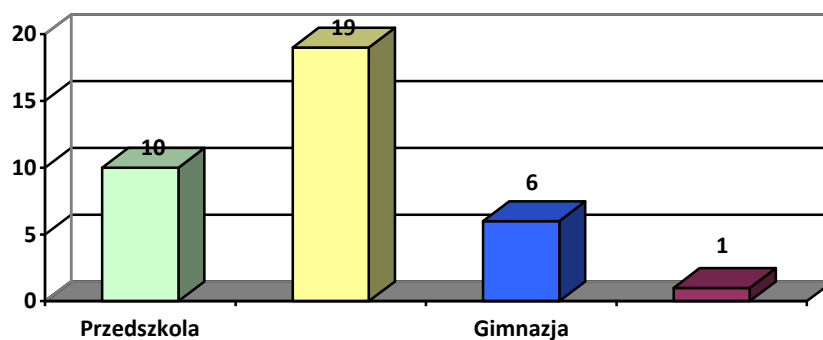
- a) obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego,
- b) obowiązku szkolnego,
- c) obowiązku nauki.

Wdrażanie nowoczesnego systemu kształcenia osób z niepełnosprawnościami stanowiącego zadanie polityki oświatowej państwa z jednej strony wymaga współpracy podmiotów jak szkoły, społeczności lokalnych, rodziców i instytucji pozarządowych z władzami z drugiej rozwoju instytucji zapewniających wczesną diagnozę niepełnosprawności, specyficznych potrzeb edukacyjnych dziecka oraz systemu poradnictwa dla nauczycieli i rodziców.

W regionie świętokrzyskim w roku szkolnym 2017/2018 funkcjonowało łącznie 51 szkół i placówek integracyjnych/z oddziałami integracyjnymi, tj. tyle samo, co w roku szkolnym 2016/2017. Tego typu edukacja jest procesem wspólnego kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z ich zdrowymi rówieśnikami, wymaga zabezpieczenia wsparcia – technicznego, metodycznego, psychospołecznego, organizacyjnego wynikającego z niepełnosprawności. Edukacja integracyjna powinna zapewniać poczucie przynależności dzieci zdrowych i niepełnosprawnych do danej społeczności szkolnej.

Wykres przedstawia sytuację.

Wykres 33. Liczba szkół/placówek integracyjnych (z oddziałami integracyjnymi) w województwie świętokrzyskim.

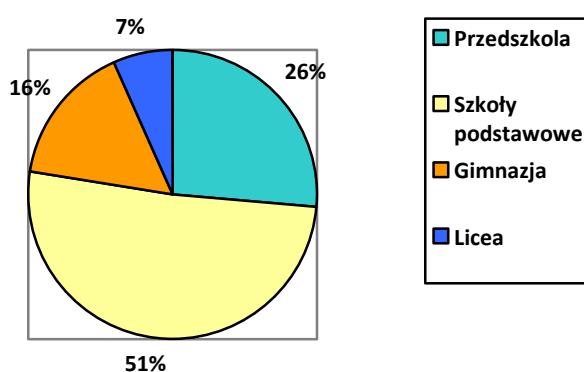

Źródło: Kuratorium Oświaty w Kielcach¹³.

¹³ <http://old.kuratorium.kielce.pl/files/wykaz-placowek-integracyjnych.pdf>

Najwięcej szkół z oddziałami integracyjnymi w regionie Świętokrzyskim odnotowano na poziomie szkół podstawowych – 19 zaś najmniej szkół ponadgimnazjalnych - 1. Dane Kuratorium Oświaty w Kielcach świadczą o terytorialnym zróżnicowaniu liczby szkół i placówek integracyjnych (z oddziałami integracyjnymi). Poddając analizie liczbę dzieci i młodzieży w poszczególnych typach szkół wynika, że najczęściej uczęszcza do szkół podstawowych 359, przedszkoli 186, gimnazjów 111, zaś najmniej 47 do liceów.

Wykres 34. Liczba uczniów szkół/placówek integracyjnych (z oddziałami integracyjnymi) w województwie świętokrzyskim.

Źródło: Kuratorium Oświaty w Kielcach

Najwięcej – bo 6 funkcjonuje w powiecie starachowickim, po 5 w powiecie skarżyskim, włoszczowskim, sandomierskim oraz mieście Kielce. W powiatach kazimierskim oraz pińczowskim, jędrzejowskim, koneckim oraz opatowskim nie funkcjonują tego typu placówki.

Elementem nurtu segregacyjnego edukacji są szkoły i oddziały specjalne. Są to placówki, których podstawowym celem jest zabezpieczenie każdemu dziecku odchylonemu od normy właściwych warunków do wszechstronnego rozwoju powodującego pełną aktywizację możliwości psychofizycznych¹⁴. W regionie świętokrzyskim szkół i placówek specjalnych funkcjonowało 110 wobec 130 w roku 2016. Największa liczba szkół specjalnych umiejscowiona była w mieście Kielce – 18, powiecie buskim i skarżyskim – po 13. Należy zwrócić uwagę na fakt nie utworzenia tego typu placówek na terenie powiatu włoszczowskiego.

Osoby niepełnosprawne intelektualnie w stopniu głębokim podlegają obowiązkowi szkolnemu. Dla uczniów głęboko niepełnosprawnych intelektualnie przewidziana jest

¹⁴ M. Belza, Szkolnictwo specjalne w Polsce – różne formy organizacji

nauka w **ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych**, których celem jest przede wszystkim usprawnianie, rehabilitacja i kształtowanie umiejętności dnia codziennego oraz rozwijanie umiejętności komunikacyjnych. Tego typu placówek w regionie w roku szkolnym 2016/2017 roku było 9 tj. o jeden więcej niż w roku szkolnym 2015/2016. Ośrodki utworzone były na terenie powiatów: jędrzejowskiego, kazimierskiego, sandomierskiego, staszowskiego, ostrowieckiego oraz miasta Kielce.

Specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy to placówka oświatowo-wychowawcza dla dzieci i młodzieży w wieku od 4 do 18 lat, zakwalifikowanych do nauczania w niej, lub do pomocy specjalnej, z powodu braku w miejscu zamieszkania odpowiedniego przedszkola lub szkoły. W skład specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego wchodzi internat oraz placówki szkolne (przedszkole, szkoła specjalna, specjalna szkoła zawodowa). W regionie tego typu ośrodków było 17, co stanowi o zmniejszeniu o 1 ośrodek w stosunku do roku szkolnego 2015/2016. SOS-W zostały utworzone na terenie większości powiatów regionu. Jedynie na terenie powiatu kieleckiego i włoszczowskiego nie funkcjonowały tego typu placówki.

Ważnym elementem edukacji dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach są **młodzieżowe ośrodki wychowawcze** - przeznaczone dla dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i resocjalizacji jako resocjalizacyjno-wychowawcze, a dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim jako resocjalizacyjno-rewalidacyjne. W regionie na przestrzeni lat 2016-2017 liczba tego typu ośrodków nie uległa zmianie – wyniosła 8. Ośrodki funkcjonowały w powiatach: jędrzejowskim, kieleckim, koneckim, mieście Kielce, ostrowieckim, sandomierskim oraz skarżyskim.

Placówkami specjalizującymi się w pracy z dziećmi i młodzieżą niedostosowaną społecznie lecz pozostającą w normie intelektualnej są młodzieżowe ośrodki socjoterapii, których w regionie łącznie było 4: – powiecie jędrzejowskim (2 placówki), skarżyskim oraz ostrowieckim.

Ważnym elementem systemu oświaty dzieci i młodzieży niepełnosprawnej są kwalifikacje kadry nauczycielskiej. Szkoły i placówki oświatowe podległe Samorządowi Województwa Świętokrzyskiego realizowały warsztaty, konferencje, kursy doskonalące dla kadry nauczycielskiej, opiekuńczej mające na celu doskonalenie nauczycieli w zakresie pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych w tym z osobami niepełnosprawnymi. Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach w 2017r. przeprowadziło dla dyrektorów, nauczycieli, wychowawców, pedagogów i

psychologów pracujących w szkolnych i pozaszkolnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz dla rodziców zastępczych szkolenia z zakresu zachowań depresyjnych u dzieci i młodzieży, pracy z dziećmi z zaburzeniami w rozwoju – zespół Aspergera, ADHD, wychowania dzieci i młodzieży w rodzinie zastępczej – łącznie w różnego rodzaju formach podnoszenia kwalifikacji udział wzięło 532 osoby.

7.2. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych.

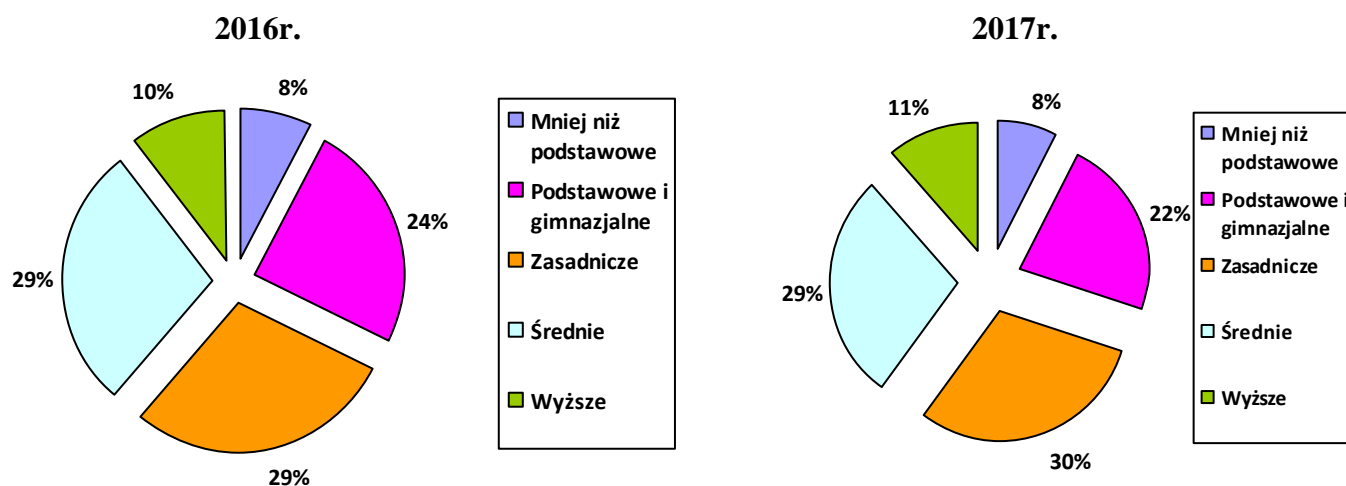
W procesie rehabilitacji i integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem społecznym szczególnie istotną kwestię zajmuje wykształcenie tej grupy. Bariery w edukacji osób z niepełnosprawnościami mogą stanowić czynniki ich marginalizacji społecznej w różnych sferach życia. W sytuacji osób niepełnosprawnych osiągnięcie odpowiedniego do ich możliwości wykształcenia daje podstawę do uchylenia deprecjonujących skutków dysfunkcji, do uzyskania zatrudnienia, niezależności finansowej i podwyższenia statusu, a przez to uchylenia funkcjonujących na ich temat stereotypów.¹⁵

Badania w zakresie wykształcenia przeprowadzone nad osobami z niepełnosprawnościami wyraźnie wskazują na trudności w zapewnieniu właściwych warunków i możliwości kształcenia i edukacji. Przyczyn tej sytuacji jest wiele, począwszy od niedostatecznie przygotowanej kadry, niewystarczających nakładów na edukację, niewłaściwych postaw społecznych oraz barier technicznych.

Poddając analizie dane Powiatowych Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności z zakresu poziomu wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych wynika, iż struktura procentowa poszczególnych poziomów wykształcenia na przestrzeni 2016 i 2017 roku nie uległa zasadniczym zmianom. Najliczniejszymi grupami były osoby niepełnosprawne legitymujące się wykształceniem zasadniczym – 12.186 (29,6% ogółu niepełnosprawnych) oraz średnim – 11.979 osób (28,9% ogółu niepełnosprawnych) oraz podstawowym i gimnazjalnym – 9.173 osób (22,2% ogółu niepełnosprawnych). Najmniej liczną grupą osób niepełnosprawnych były osoby posiadające najniższe wykształcenie - niepełne podstawowe – 3.289 (7,9% ogółu niepełnosprawnych) osób. W zakresie liczby osób z niepełnosprawnościami posiadających wykształcenie wyższe liczba zwiększyła się i wyniosła 4.726, udział procentowy w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych nieznacznie uległ zwiększeniu i wyniósł 11,4%.

¹⁵ A.Nowak „Dyskryminacja osób niepełnosprawnych”. Uniwersytet Śląski

Wykres 35. Poziom wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych w 2016 i 2017r.

Źródło: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

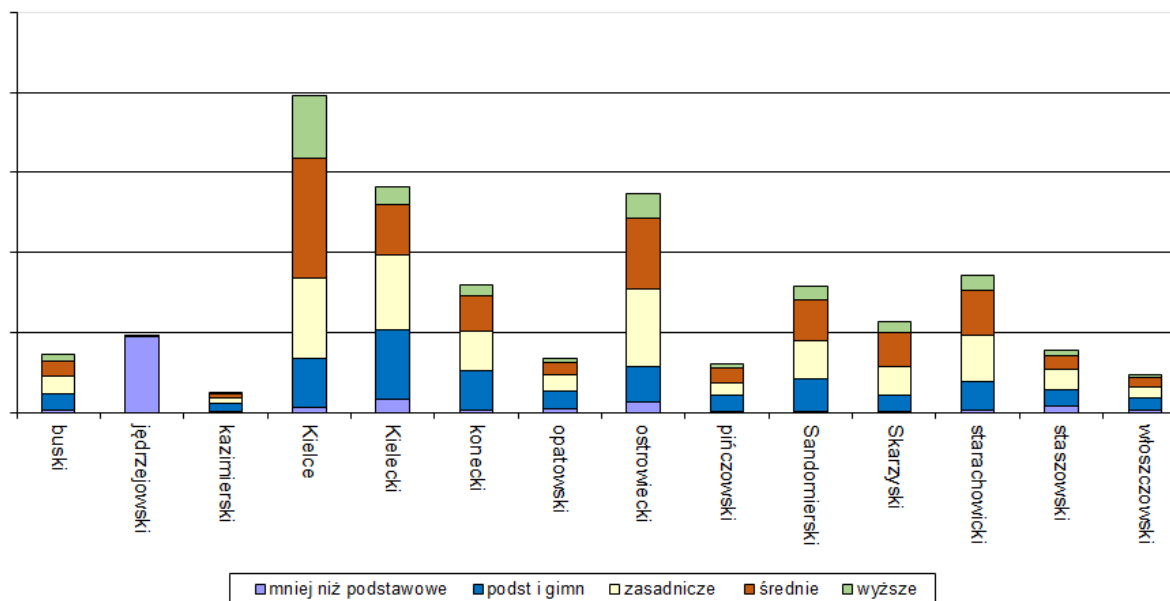
Największe różnice w udziale procentowym w zakresie poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych odnotować należy w przypadku wykształcenia podstawowego i gimnazjalnego – odnotowano spadek o 2 punkty procentowe w stosunku do 2016r., natomiast wzrost odnotowano wykształcenia wyższego oraz zasadniczego – odpowiednio 1%.

Dokonując analizy poziomu wykształcenia osób z niepełnosprawnościami w ujęciu terytorialnym wynika, iż najwyższy odsetek osób legitymujących się wykształceniem:

- niepełnym podstawowym zamieszkiwało powiat jędrzejowski i kielecki,
- podstawowym i gimnazjalnym odnotowano w powiecie kieleckim i mieście Kielce,
- zasadniczym zamieszkiwało w powiecie ostrowieckim i mieście Kielce,
- średnim zamieszkiwało Miasto Kielce i powiat ostrowiecki,

zaś odsetek osób z wykształceniem wyższym odnotowano największy w Mieście Kielce oraz powiecie ostrowieckim.

Wykres 36. Poziom wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych w ujęciu terytorialnym.

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Istotną zmienną warunkującą poziom wykształcenia zbiorowości osób niepełnosprawnych jest rodzaj posiadanej niepełnosprawności. Najliczniejszą grupą osób z niepełnosprawnościami posiadających wykształcenie wyższe były osoby z dysfunkcją narządu ruchu – 4,09% oraz zaburzeń układu pokarmowego, krążenia oraz moczowo-płciowego – łącznie 3,04% ogółu populacji niepełnosprawnych w regionie. Najniższe zaś wykształcenie – mniej niż podstawowe oraz podstawowe i gimnazjalne skorelowane jest z niepełnosprawnościami z tytułu chorób psychicznych oraz upośledzenia umysłowego.

7.2. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniom niepełnosprawnym.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi z niepełnosprawnością polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia, wynikających m.in. z rodzaju i stopnia niepełnosprawności.

Uczeń z niepełnosprawnością to uczeń z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, który z uwagi na zaburzenia i odchylenia rozwojowe o zróżnicowanej etiologii, wymaga zastosowania specjalnej organizacji procesu edukacyjnego w zakresie: organizacji warunków technicznych, metod i środków stosowanych w procesie dydaktycznym, kształtowania relacji społecznych, współpracy ze środowiskiem rodzinnym.

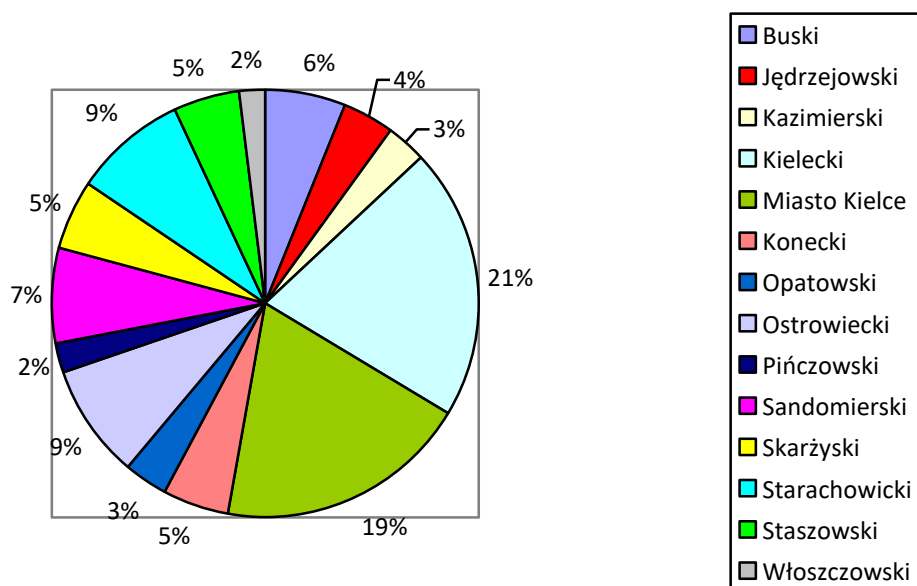
Do uczniów niepełnosprawnych należy zaliczyć: uczniów niewidomych, słabo widzących, niesłyszących, słabo słyszących, z niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją i mózgowym porażeniem dziecięcym), z autyzmem (w tym z zespołem Aspergera), z upośledzeniem umysłowym (w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym), z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest podstawowym dokumentem w edukacji dziecka z niepełnosprawnością. Do kształcenia specjalnego oraz do nauczania indywidualnego kwalifikują poradnie psychologiczno-pedagogiczne, bądź inne poradnie specjalistyczne. Orzeczenia wydawane są dzieciom i młodzieży: - niepełnosprawnym oraz niedostosowanym społecznie, wymagającym stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy.

Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowało 29 poradni psychologiczno – pedagogicznych, w tym 8 na terenie miasta Kielce, po 3 w powiecie kieleckim i ostrowieckim, po dwie w powiatach: opatowskim, sandomierskim, skarżyskim i starachowickim oraz po jednej poradni w powiatach: buskim, koneckim, jędrzejowskim, staszowskim, pińczowskim oraz włoszczowskim.

Łącznie poradnie wydały 3.874 orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Liczbę wydanych opinii w roku szkolnym 2016/2017 przedstawia wykres nr 33.

Wykres 37. Liczba wydanych orzeczeń przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne w roku szkolnym 2016/2017.

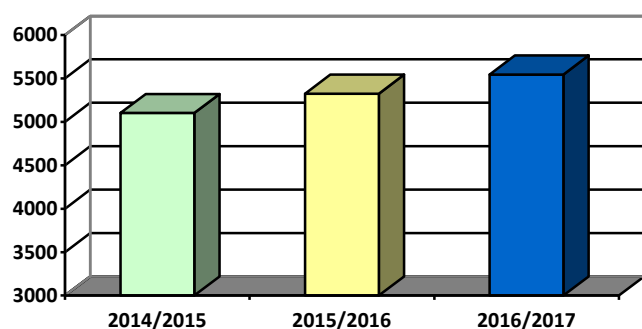
Źródło: Kuratorium Oświaty w Kielcach.

Z danych Świętokrzyskiego Kuratorium Oświaty wynika, iż aktywność poradni określona liczbą wydanych opinii w roku szkolnym 2016/2017 była na zbliżonym poziomie lat wcześniejszych.

Wśród wydanych przez poradnie psychologiczno – pedagogiczne orzeczeń podobnie jak w roku 2016/2017 dominującymi były orzeczenia dotyczące potrzeby kształcenia specjalnego – 2.194 orzeczenia, potrzeby indywidualnego nauczania – 1.824 orzeczeń oraz o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego – 51 orzeczeń.

Wskaźnik poddany analizie to również liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2016/2017 w poszczególnych formach kształcenia. Tabela nr 8 przedstawia liczbę uczniów niepełnosprawnych w poszczególnych formach kształcenia w ujęciu terytorialnym. Z posiadanych danych wynika, iż liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej kształcących się w szkołach regionu świętokrzyskiego zwiększyła się – w roku szkolnym 2016/2017 wyniosła 5.546 uczniów niepełnosprawnych. Wykres przedstawia sytuację.

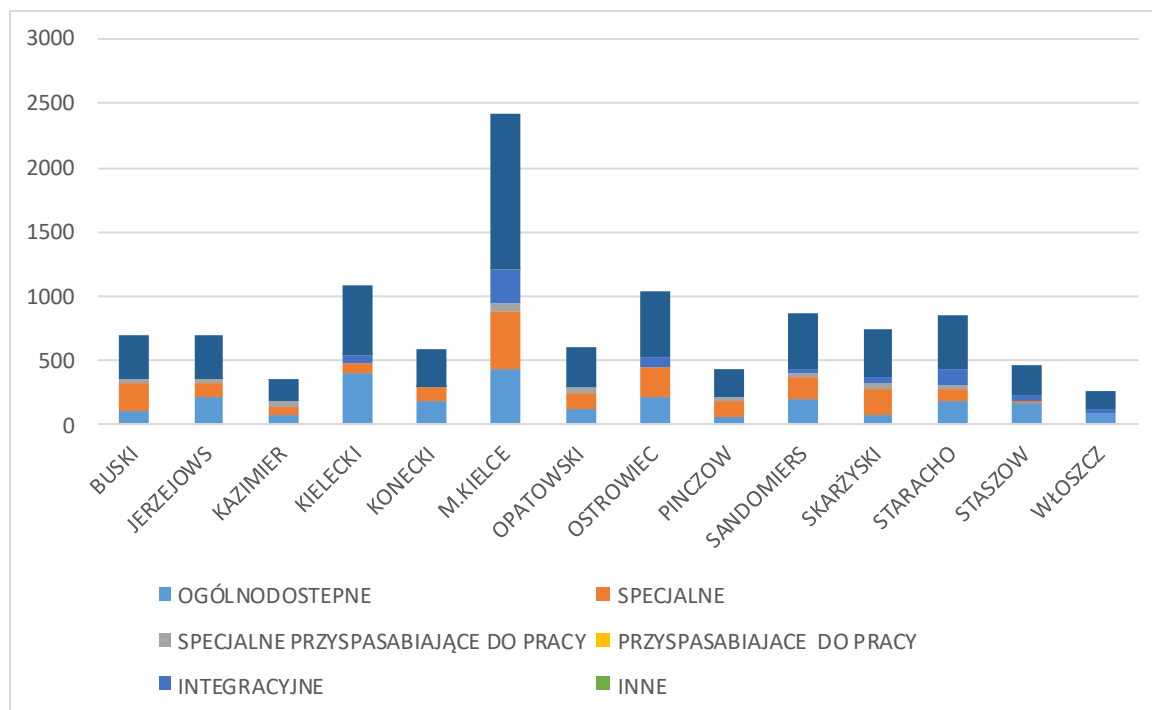
Wykres 38. Liczba niepełnosprawnych uczniów w regionie w latach 2014-2017.

Źródło: Kuratorium Oświaty w Kielcach.

Najwięcej uczniów niepełnosprawnych kształciło w mieście Kielce – blisko 22 ogółu oraz powiecie ostrowieckim i kieleckim – odpowiednio 9,5% i 9,7% ogółu, zaś najmniej – w powiecie włoszczowskim 2,3% oraz kazimierskim – 3,2% ogółu niepełnosprawnych uczniów. Poddając analizie liczbę dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w ujęciu typu szkoły, wynika, iż najwięcej uczniów niepełnosprawnych kształciło się w szkołach ogólnodostępnych – 45% oraz specjalnych – 35% ogółu niepełnosprawnych uczniów. Wykres przedstawia sytuację.

Wykres 39. Kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w województwie świętokrzyskim – rok szkolny 2016/2017.

Źródło informacji: Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty.

7.3. Kultura, kultura fizyczna i turystyka osób niepełnosprawnych

Sport i rekreacja ruchowa dla osób niepełnosprawnych są szczególną formą rehabilitacji pozwalającą na pokonanie barier i stymulowanie dążeń do wzrostu aktywności społecznej. Ścisła współpraca i bieżący monitoring potrzeb podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych pozwolił wypracować model współpracy z tymi partnerami. Organizacje pozarządowe działające w formie otwartej jak również te na terenie specjalistycznych ośrodków są organizatorami imprez sportowych i sportowo-rekreacyjnych. Osoby niepełnosprawne reprezentują region na rozgrywkach i zawodach sportowych szczebla ogólnopolskiego i międzynarodowego. W 2017 roku z zakresu kultury fizycznej dofinansowano łącznie 12 zadań. Elementem wsparcia są nie tylko środki finansowe, ale również pomoc organizacyjna, patronaty i przekazywanie nagród dla osób niepełnosprawnych.

Podobnie jak w latach ubiegłych, działalność na rzecz aktywizacji turystycznej osób niepełnosprawnych o różnym stopniu niepełnosprawności: narządu ruchu, upośledzeń intelektualnych w stopniu umiarkowanym i znacznym, prowadziły organizacje

pozarządowe. Najszerszą działalność w tym zakresie prowadzi Zrzeszenie Sportu i Rehabilitacji „Start” w Kielcach. Zostały dofinansowane m.in. imprezy, rajdy oraz szkolenia sportowe mające na celu przygotowanie zawodników niepełnosprawnych do udziału w zawodach sportowych wszystkich szczebli.

V. Współpraca i partnerstwo elementem systemu wsparcia środowiska osób niepełnosprawnych.

Współpraca między jednostkami samorządu terytorialnego a organizacjami pozarządowymi w gminie, powiecie i regionie ma wciąż charakter rozwojowy. Należy wskazać na dynamikę rozwoju organizacji trzeciego sektora oraz fakt niewykorzystywania pełnego potencjału organizacji pozarządowych oraz zaspakajania przez nie potrzeb środowisk lokalnych.

Jednym z przejawów decentralizacji zarządzania publicznego jest wspieranie trzeciego sektora i zaangażowanie władz publicznych w funkcjonowanie dobrowolnych organizacji społecznych. Działania takie mają za zadanie rozwój oraz wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego.

Organizacje pozarządowe, dzięki swemu funkcjonowaniu mogą a przede wszystkim powinny, oprócz kreowania społeczeństwa obywatelskiego, tworzyć „inne wartości dodane”. Mianowicie, wspomniana, decentralizacja zarządzania publicznego wiąże się z przekazywaniem szeregu zadań organizacjom pozarządowym. Jeśli są one w stanie wykonać te zadania w sposób bardziej efektywny, to przydatność tego typu instytucji w kreowaniu jest bezdyskusyjna¹⁶.

Dokumentami regulującymi kwestie współpracy samorządów terytorialnych z organizacjami pozarządowymi są programy współpracy z organizacjami pozarządowymi. Programy określają nie tylko zakres współpracy ale także wprowadzają czytelne reguły współpracy, jak również jednolite kryteria i warunki wspierające trzeci sektor.

Z nadesłanych ankiet wynika, iż samorzady gminne w 2017r. zainicjowały łącznie 195 konkursów, co było wartością o 2,6% większą niż w roku 2016. Rosnący trend daje się zaobserwować od roku 2013 - dokonując analizy porównawczej nastąpił wzrost liczby ogłoszonych konkursów aż o 87,5%. Natomiast liczba ogłoszonych przez gminy konkursów z zakresu szeroko rozumianego obszaru pomocy społecznej na przestrzeni 2016

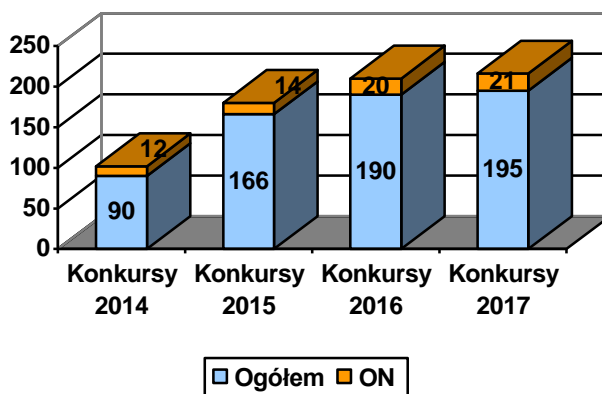
¹⁶ Oliński M. Współpraca administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi w opinii badanych organizacji. Optimum. Studia Ekonomiczne nr 3. Warszawa 2013.

i 2017 roku nie uległa istotnej zmianie – wzrosła o 1, z wartości 140 do 141. W stosunku do roku 2013, w którym gminy zainicjowały 51 konkursów z obszaru pomocy społecznej nastąpił blisko trzykrotny wzrost.

Spośród przeprowadzonych przez gminy konkursów - 21 dotyczyło działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Liczba organizacji pozarządowych, które przystąpiły do konkursów we wszystkich obszarach pomocy społecznej wyniosła 216, zaś jedynie 35 spośród nich ubiegało się o środki na działania na rzecz osób niepełnosprawnych. Ostatecznie samorzady gminne przekazały organizacjom pozarządowym na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej łączną kwotę 5.934.214 zł w tym na działania na rzecz osób niepełnosprawnych 2.529.362 zł.

Dane ankietowe jednoznacznie wskazują na wzrost współpracy oraz znaczenia trzeciego sektora w życiu publicznym oraz delegowaniu większej ilości zadań samorządów gminnych do realizacji przez organizacje pozarządowe. Praktycznie w każdej grupie wskaźników na przestrzeni 2016 i 2017 roku odnotowano progres, nie bez znaczenia jest fakt, iż zlecenie zadań dla NGOS stało się dla samorządów istotną metodą racjonalizacji części wydatków budżetowych.

Wykres 40. Poziom współpracy samorządów gminnych z organizacjami pozarządowymi.

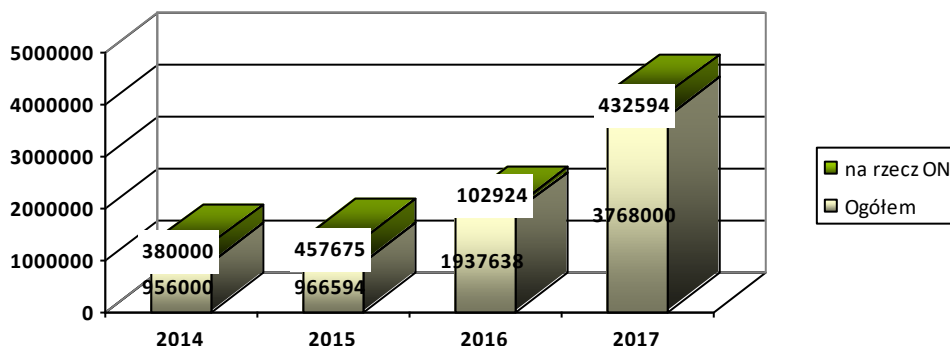

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Z danych ankietowych wynika, że na przestrzeni analizowanego okresu o jeden wzrosła liczba powiatów dysponujących opracowanym programem współpracy z organizacjami pozarządowymi – w roku 2017 wyniosła 11. W ramach ogłaszanych konkursów ofert na realizację zadań organizacjom pozarządowym powiaty przekazały łączną kwotę 4.200.594 zł, co stanowi o ponad dwukrotnym wzroście zaangażowania środków finansowych, z czego na działania na rzecz osób niepełnosprawnych w 2017r.

powiaty wydatkowały kwotę 432.594 zł, co było wartością ponad cztery i pół razy większą niż w roku 2016. Sytuację obrazuje wykres nr 37.

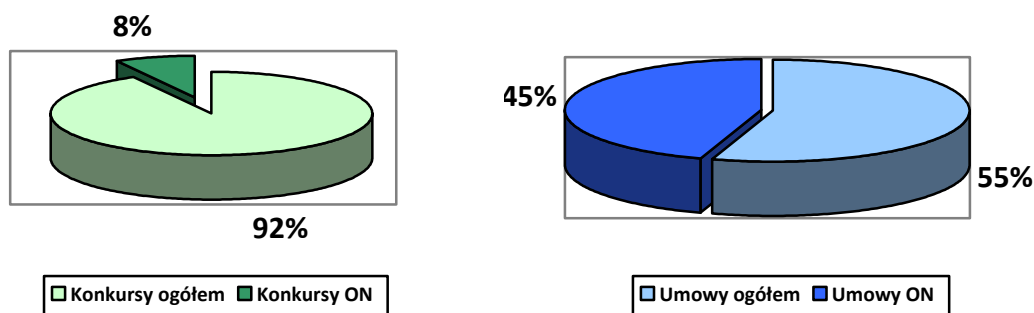
Wykres 41. Zaangażowanie środków powiatów na zadania realizowane przez NGO'S na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2014 -2017.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W ramach opracowanych programów powiaty regionu zainicjowały 68 konkursów ofert z organizacjami pozarządowymi, w tym: 17 dotyczyło szeroko rozumianej sfery pomocy społecznej, z czego 6 dotyczyło działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Łącznie na poziomie powiatów o dofinansowanie ubiegało się 49 organizacji pozarządowych, w tym zaledwie 23 w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych. Ostatecznie podpisano łącznie 50 umów, w tym 22 na działania na rzecz osób niepełnosprawnych.

Wykres 42. Poziom współpracy samorządów powiatowych z organizacjami pozarządowymi.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Współpraca Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi, ma na celu zwiększenie uczestnictwa obywateli w kreowaniu życia publicznego. Celem głównym takiej współpracy jest zaspokajanie potrzeb, podnoszenie poziomu życia, a także wzmocnienie społecznej świadomości oraz odpowiedzialności za

siebie i otoczenie, budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez jego uaktywnienie oraz poprzez wprowadzenie innowacyjnych i skutecznych działań.

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego w 2017 r. współdziałał z organizacjami pozarządowymi głównie w zakresie zadań zleczanych w obszarze:

- pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- działalności na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ochrony i promocji zdrowia,
- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym,
- nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania,
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego,
- działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka,
- turystyki i krajoznawstwa,
- upowszechniania i ochrony praw konsumentów,
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej,
- działalności na rzecz dzieci i młodzieży.

W 2017 roku współpraca pomiędzy Samorządem Województwa Świętokrzyskiego, a organizacjami pozarządowymi odbywała się w formie współpracy finansowej oraz współpracy pozafinansowej. Współpraca ta realizowana była przez następujące departamenty Urzędu Marszałkowskiego oraz jednostki podległe:

- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej,
- Departament Ochrony Zdrowia,
- Departament Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki,
- Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- Departament Polityki Regionalnej
- Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego,
- Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach.

Działania podejmowane w ramach Programu są finansowane z budżetu Województwa, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz ze środków funduszy europejskich.

Tabela 10. Obszary współpracy oraz wysokość środków finansowych przekazanych z budżetu Samorządu Województwa w ramach otwartych konkursów ofert w latach 2016 – 2017.

Obszar współpracy	Kwota zaplanowana		Kwota rozliczona		Liczba zawartych umów		Liczba złożonych ofert współpracy	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych*	460.600	655.313	458.377	654.698	41	54	108	100
Pomoc społeczna	200.000	200.000	199.378	186.113	20	9	59	16
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych	100.000	80.035	99.998	80.035	11	7	21	11
Przeciwdziałanie przemocy	55.687	56.187	55.687	56.187	7	6	19	17
RAZEM	816.287	991.535	813.440	977.033	79	76	207	134

Źródło: opracowanie własne ROPS.

* zadanie realizowane ze środków PFRON.

W 2017r. samorząd województwa przeznaczył na dofinansowanie w ramach otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych kwotę 977.648 zł – kwotę o blisko 20% wyższą niż w roku 2016. Rozliczono na podstawie 76 podpisanych umów kwotę 977.033 zł, co oznacza wydatkowanie na poziomie 98,5%.

W ramach zadań realizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej:

- Przekazano kwotę w wysokości **991.535 zł** w ramach otwartych konkursów ofert,
- Przekazano kwotę w wysokości **58.419 zł** w ramach trybu pozakonkursowego,
- Zawarto i rozliczono **88 umów** z **68** organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych w otwartym konkursie ofert i w trybie pozakonkursowym w tym:
 - **76** umów w otwartym konkursie ofert,
 - **12** umów w trybie pozakonkursowym,
- Rozpatrzono **161 ofert** nadesłanych przez **116** organizacji pozarządowych w otwartym konkursie ofert i w trybie pozakonkursowym.

- Nie odnotowano przypadków unieważnienia umów.
 - Suma kwot zaangażowanych przez organizacje pozarządowe do realizacji zawartych umów wyniosła **771.940 zł**.

Tabela 11. Obszary współpracy oraz wysokość środków finansowych przekazanych z budżetu Samorządu Województwa w ramach trybu pozakonkursowego w 2017r.

Obszar współpracy	Kwota zaplanowana	Kwota rozliczona	Liczba zawartych umów	Liczba złożonych ofert współpracy
Pomoc społeczna	20.000	20.000	4	6
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych	9.490	9.421	2	2
Rehabilitacja zawodowa i społeczna ON	28.920	28.911	6	9
RAZEM	58.410	58.332	10	17

Źródło: opracowanie własne

Samorząd województwa świętokrzyskiego także podejmował współpracę pozafinansową z podmiotami trzeciego sektora. Pracownicy udzielali informacji organizacjom pozarządowym nt. możliwości aplikowania o środki finansowe na realizację zadań, uczestniczyli w uroczystościach rozpoczęcia, czy też zakończenia organizowanych przez organizacje pozarządowe przedsięwzięć, przedstawiciele organizacji pozarządowych zapraszani byli do udziału w komisjach konkursowych, zespołach doradczych, marszałek Województwa Świętokrzyskiego obejmował patronatem honorowym liczne uroczystości i imprez.

Współpraca samorządu terytorialnego z trzecim sektorem odbywa się na każdym szczeblu: województwa, powiatu i gminy i ma na celu pełniejsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców regionu świętokrzyskiego. Dokonana analiza poparta danymi przekazanymi z gmin i powiatów oraz województwa wskazuje, iż główny ciężar współpracy z trzecim sektorem przejmuje województwo. Niemniej jednak w obliczu dużego „rozdrobienia” organizacji, dużej liczby organizacji małych o niewielkim potencjale organizacyjnym, wykonawczym, czasem merytorycznym samorządy gminne powinny mocniej angażować się we współpracę z trzecim sektorem w obszarze dotyczącym osób niepełnosprawnych.

Podsumowanie

Raport stanowi podsumowanie okresu programowania w zakresie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami obejmującego 2017r. Zebrane dane poddano analizie porównawczej z danymi z roku 2016, a w przypadku szczególnie istotnych zjawisk, ewentualnie tych, które mają długofalowy charakter – w szerszym horyzoncie czasowym. Do najważniejszych zjawisk w tym obszarze należy zaliczyć: niewielki wzrost ogólnej liczby orzeczeń o niepełnosprawności oraz spadek liczby wydanych pierwszorazowych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności. Zjawisko niepełnosprawności cechuje w regionie silne zróżnicowanie terytorialne: powiatami z największą liczbą osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności są Miasto Kielce, powiat Kielecki oraz Ostrowiecki zaś z najmniejszą niezmiennie powiaty: Kazimierski i Włoszczowski. Niepokojącym zjawiskiem jest silna korelacja wieku i występowania zjawiska niepełnosprawności prowadząca do nadreprezentacji seniorów wśród osób niepełnosprawnych. Niezmiennie pozostają także przyczyny powstawania niepełnosprawności – zaliczane do nich są dysfunkcje narządu ruchu, choroby serca i układu krążenia oraz nowotwory. Należy zwrócić uwagę na 2% wzrost liczby zaburzeń psychicznych oraz 4% wzrost liczny chorób układu kostno-stawowego jako przyczyny orzekania o niepełnosprawności.

O skali wzrostu nasilenia zjawiska niepełnosprawności w regionie świadczy fakt, iż w 2017r. pomimo zmniejszenia liczby rodzin, które otrzymały wsparcie pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności, niepełnosprawność stanowiła wciąż jeden z najczęstszych powodów udzielania pomocy przez świętokrzyskie ośrodki pomocy społecznej.

Niepokojącym zjawiskiem jest znikome zainteresowanie samorządów gminnych pozyskiwaniem środków unijnych na rzecz osób niepełnosprawnych – jedynie 2 gminy naszego regionu w 2017r. otrzymało wsparcie finansowe na tego typu inicjatywy. Samorzady powiatowe w tym zakresie wykazały się mniejszą niż w roku 2016 inicjatywą – zaledwie 4 powiaty wobec 11 w 2016 aplikowało o środki unijne na realizację projektów dotyczących zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków.

Istotne wsparciem dla osób z niepełnosprawnościami są zadania realizowane przez samorzady ze środków PFRON. Należy zauważyć, iż całkowita kwota przeznaczona na realizację zadań na rzecz osób z niepełnosprawnościami przez samorzady powiatowe i samorząd województwa wyniosła ponad 40 mln.

Do najpilniejszych kwestii w zakresie wyrównywania szans niepełnosprawnych mieszkańców regionu świętokrzyskiego należały działania mające na celu poprawę

warunków ich życia poprzez aktywizację zawodową. Na przestrzeni minionych lat w regionie miała miejsce kontynuacja korzystnego trendu zmniejszenia liczby osób niepełnosprawnych bezrobotnych. Na koniec 2017r. zarejestrowanych bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami było o 17% mniej niż w roku poprzednim. Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych przeważali mieszkańcy miast - 58% ogółu niepełnosprawnych. Najsilniej bezrobocie ON zaznacza się w powiecie Ostrowieckim i Mieście Kielce, zaś najmniej w powiecie Włoszczowskim i Pińczowskim. Na przestrzeni 2017r. zmalała liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych zgłaszanych do urzędów pracy. Istnieje silna korelacja stopnia, rodzaju niepełnosprawności, wykształcenia oraz zatrudnienia. Najmniej zatrudnionych na koniec ubiegłego roku było osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, następnie umiarkowanym, zaś najliczniejszą z lekkim stopniem niepełnosprawności. Wśród bezrobotnych osób niepełnosprawnych dominują osoby ze schorzeniami narządu ruchu. Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych największy udział stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, zaś najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym oraz wyższym.

Należy zwrócić uwagę na fakt wzrostu łącznego kosztu udzielonych świadczeń w zakresie rehabilitacji medycznej – wzrost na poziomie ponad 5%. Analizując szerszy czasookres obejmujący lata 2013 - 2015 istotnie wzrosły nakłady na świadczenia rehabilitacji medycznej (prawie 22%), co świadczy o rosnącym zapotrzebowaniu na świadczenia rehabilitacji medycznej.

Ściśle skorelowany z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych jest ich poziom wykształcenia i posiadanych kwalifikacji. Istotna jest realizacja priorytetu dotyczącego stworzenia warunków umożliwiających osiągnięcie przez osoby z niepełnosprawnościami odpowiedniego poziomu wykształcenia i kwalifikacji. Wciąż najliczniej reprezentowane są osoby niepełnosprawne posiadające wykształcenie zasadnicze oraz średnie. Budzącym optymizm trendem jest stopniowy wzrost poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych, szczególnie w zakresie wykształcenia wyższego oraz spadek liczby osób posiadających najniższe wykształcenie – niepełne podstawowe.

Spis wykresów i tabel.

Wykres 1 Cel strategiczny i cele operacyjne programu.

Wykres 2 Liczba wydanych orzeczeń ogółem i pierwszorazowych dla osób w wieku 16 lat i więcej w latach 2012 -2017.

Wykres 3 Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych po raz pierwszy przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia wg. stopnia niepełnosprawności.

Wykres 4 Wykres nr 4 Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia wg. płci.

Wykres 5 Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych w latach 2012-2016 przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności dla osób w wieku 16 lat i więcej.

Wykres 6. Natężenie zjawiska niepełnosprawności wśród osób dorosłych w ujęciu powiatowym.

Wykres 7 Liczba dorosłych osób niepełnosprawnych w poszczególnych kategoriach wiekowych.

Wykres 8 Liczba osób niepełnosprawnych do 16 roku życia w poszczególnych kategoriach wieku.

Wykres 9 Cel orzeczeń wydawanych przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia.

Wykres 10 Cel orzeczeń wydawanych przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia.

Wykres 11 Liczba wydanych orzeczeń pierwszorazowych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach w latach 2012 – 2017.

Wykres 12 Liczba orzeczeń wydanych przez Oddział Regionalny KRUS dla mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

Wykres nr 13 Przyczyny niepełnosprawności osób dorosłych wg. danych Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Wykres nr 14 Orzeczenia pierwszorazowe wydane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach w 2017r. wg przyczyn niepełnosprawności.

Wykres nr 15 Orzeczenia wydane przez Oddział Regionalny KRUS w Kielcach w 2017r. wg przyczyn niepełnosprawności.

Wykres 16 Wykorzystanie środków PFRON przez samorządy powiatowe na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej w 2014 - 2017r.

- Wykres nr 17 Wykorzystanie środków PFRON w latach 2015-2017 przez samorządy powiatowe na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej.
- Wykres nr 18 Wykorzystanie środków PFRON na poszczególne zadania przez samorząd województwa w latach 2012 – 2017.
- Wykres 19 Wykorzystanie środków PFRON na zadania przez samorząd województwa w 2017.
- Wykres 20 Wydatkowanie środków przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w latach 2012 -2017.
- Wykres nr 21 Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych na koniec 2013, 2014, 2015, 2016 i 2017r.
- Wykres 22. Procentowy udział bezrobotnych osób niepełnosprawnych na koniec 2017r.
- Wykres nr 23. Oferty pracy dla osób z niepełnosprawnościami w 2017r.
- Wykres 24. Bezrobotni niepełnosprawni wg stopnia niepełnosprawności.
- Wykres 25. Bezrobotni niepełnosprawni wg poziomu wykształcenia.
- Wykres 26. Struktura osób bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych wg wieku w 2017r.
- Wykres 27. Zaangażowanie środków PFRON przez samorządy powiatowe województwa Świętokrzyskiego na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej.
- Wykres 28. Wydatkowanie przez powiaty środków na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.
- Wykres 29. Liczba poradni rehabilitacyjnych oraz fizykoterapii na terenie województwa Świętokrzyskiego.
- Wykres 30 Wysokość środków poniesionych na świadczenia rehabilitacji medycznej w latach 2013 – 2017.
- Wykres nr 31 Udział kosztów świadczeń rehabilitacji medycznej w całkowitych kosztach świadczeń zdrowotnych w 2017r.
- Wykres 32 Liczba złożonych oraz zrealizowanych wniosków o dofinansowanie sprzętu ortopedyczno - pomocniczego w woj. świętokrzyskim przez NFZ Oddział Świętokrzyski w latach 2014- 2017.
- Wykres 33. Liczba szkół/placówek integracyjnych (z oddziałami integracyjnymi) w województwie świętokrzyskim.
- Wykres 34. Liczba uczniów szkół/placówek integracyjnych (z oddziałami integracyjnymi) w województwie świętokrzyskim.
- Wykres 35. Poziom wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych w 2016 i 2017r.

Wykres 36. Poziom wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych w ujęciu terytorialnym.

Wykres 37. Liczba wydanych orzeczeń przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne w roku szkolnym 2016/2017.

Wykres 38. Liczba niepełnosprawnych uczniów w regionie w latach 2014-2017.

Wykres 39. Kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w województwie świętokrzyskim – rok szkolny 2016/2017.

Wykres 40. Poziom współpracy samorządów gminnych z organizacjami pozarządowymi.

Wykres 41. Zaangażowanie środków powiatów na zadania realizowane przez NGO'S na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2014 -2017.

Wykres 42. Poziom współpracy samorządów powiatowych z organizacjami pozarządowymi.

Tabela 1. Osoby do 16 roku życia w regionie w ujęciu powiatowym.

Tabela 2 Liczba osób legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności wg. płci w 2017r.

Tabela nr 3 Liczba wydanych orzeczeń pierwszorazowych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach wg. wieku i płci osób.

Tabela 4 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Tabela 5. Liczba domów pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim.

Tabela 6. Zatrudnienie w zakładach pracy chronionej w latach 2014-2015 w województwie świętokrzyskim.

Tabela 7. Placówki rehabilitacji medycznej w województwie świętokrzyskim.

Tabela 8. Liczba świadczeniodawców, koszty świadczeń rehabilitacyjnych w Oddziale Świętokrzyskim NFZ.

Tabela 9. Zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne z zakresu leczenia uzdrowiskowego i sanatoryjnego.

Tabela 10. Obszary współpracy oraz wysokość środków finansowych przekazanych z budżetu Samorządu Województwa w ramach otwartych konkursów ofert w latach 2016 – 2017.

Tabela 11 Obszary współpracy oraz wysokość środków finansowych przekazanych z budżetu Samorządu Województwa w ramach trybu pozakonkursowego w 2017r.